VIII

Контрольный экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

ЗНАК ПОЧЕТА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 9 АВГУСТ, 1988 ШУ. ★ № 95 (7598). ★ Мах 3 кеп.

«Мир» яха комплекс никъ беш я

ПОЛЕТА ДОАЛДАРА ЦЕНТР. 5 август (ТАСС). Титов Владимири Манаров Мусаи «Мир» яхача Iилматохкама комплекса борта тIа йIаьххача ханара йола полет дIахохьош ба.

Космонавташ балхий графикагIа «Прогресс-37» яхача автоматически транспортни кема тIара станце дIачудихьад хьалденача мовхьех доккхагIдола дакъа. Космически танкера бакашкара базови блока емкосташка хьачуэзад молаш дола хий. Гаргача деношка станце объединении двигательни установка доагора компоненташца дозаправка е лаьрхIад.

Тахан экипаж керттерча даькъе оборудованеца, бортови системашца регламентни балхаш деш я. Космонавташа цу дийнахьа гарантийни ха чакхйоалаш латта къаьстта узлаш, деталеш кердачарца хувцаргъя. Цхьадолча даькъе экипаж вахар Iалашдара системаца, бортови радиотехнически аппаратураца болх беш хургъя. Каста дергдолча тохкамашта Iилман приборащ кийчъяра ха къоастаяьй.

Медицински тIахьожамо яхачогIа, командира пха — 60, бортинженера — 65-зза тохалу минота, артериальни давлене боарам ртутни столбика 120 80-неи, 115 75-неи миллиметрага кхоачаш ба.

Лаьттан гонахьарча орбите дIахо болх беш ба.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Укх тIеххьарча шерашка вай республикерча мехкдаьттахошацкъа санна дуккхаза а хьалхара моттигаш яьхай Ерригсоюзни социалистически яхье. Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, ба «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Цхьаккха бутт е шу дIадахийтац цар шоаш тIаийца декхараш тIеххоачаш ца деш. ШийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера дIабахача ворхI бетта планагIа лаьрхIачул совгIа НГДУ коллективо даьккхад пхи эзар тонн «Iаьржа дошуви» миллионаш кубически метр гази. Товарни продукци маьхалъяккхара паччахьалкхен план дикка тIеххоачаш а яь, йоагIачул тIех ехкай из 262 эзар сома маьха. Ший потребителашта поставкаш ядола договорни декхараш а толаме кхоачашдаьд цо.

Къахьегама овсарле лакхъяра ворхI бетта задани 22 процент тIеххоачашъяьй НГДУ мехкдаьттахоша. Укх шера цу юкъа бурувдеттараша планагIа йисте а яьккха, царга хьаяла езаш хиннар йиъ скважина мара йоацача, хьеннар цхьайтта я. Къаьнача фонда скважинашкара цIенагIа мехкдаьтта хьалдаккхара дукха организационно-технически мероприятеш ч-кхъяьхай цар.

Къаьстта дика болх а беш, хадданза социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я Ахриев Берснакъа, Газиев Каит керте латтача цхьоалагIчеи йиълагIчеи цехий коллективаш.

Деша дай бац

ШийтталагIча пятилетка шерашка хадданза тIехьаюсаш, дукха паччахьалкхен декхар тIадусаш хьайоагIа В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллектив. Геттара эсала болх бу цо шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера. Ер шу доладелча денз тIанийца декхараш меттел. паччахьалкхен план а кхоачашъяьяц цо цхьанна бетта. Цудухьа хIанзлехьа ара ца хецаш йисай 24 миллион сома маьха товарни продукци. Шоай потребителашта продукци лоаттаяра договорни декхараш а гаьнна кхоачашдац цар. Из йиса продукци 19 миллиони 985 эзари сома маьха я.

Завода коллективо арахецача продукцега дIабода мах нормал дикка дукхагIа ба. Паччахьалкхенна пайда бара заданех а лоархIаяц из. ХIаьта къахьегама овсарле лакхъяра план 85 процент мара кхоачашъеш яц цо. Иштта эсала хьокхамаш да цун производственни мощностехи балха ханахи бизза пайда ца йибарах, къахьегамеи технологически дисциплина телхаеш дукха моттигаш нийсъяларах, материально - технически Iалашо елга во вIаштIехьдаккхарах.

Къаьстта во болх а беш, паччахьалкхен декхар дукха тIадусарех я Захаров Павел Борисович, Дмитриенко Виталий Николаевич, Астафьев Игорь Михайлович керте латтача цехий коллективаш.

ХЬУВКЪАМ-88

ЭКАЖЕВЦИЙ МАЬКАРЛО

Августага сатийсадар Наьсаперча кIи-марсахоша, — из мукъане кIеззига хаоттама дикагIа хиларга догдоахаш. Хилнзар. Хьалхарча хоза денача шин денаца нах «Iеха а баь» юха а догIаш делхаш ха эттар. Деррига а хьайнйцача кIи-марса сурт безаме дац районе. ДIадахача шера укх хана ка бола ялаташ чуийца а цул тIехьагIа шоаш кхашка бергбола лостам баь а баьннабар ахаркой. ХIанз 3 август хьатIакхочаш деррига 7800 гектар хула района ка болча ялатий кха, аханга кхаччалца мара мукъадаьннадацар хьувкъамах. ХIара ди массаза дала халагIа лел кхашка комбайнаш: хIаразъяьнна урагIъухача оасара баьцаша юхатет цар болх, комбайний барабанаш дIаюкъ, йохаю.

ХIаьта а кхычахьара дала оарц дац. КIалхардаккха деза ялат, фуннагIа даь а. Комбайнаш цхьан метте кхестаяь а, кулг-кара мангалашца хьекха а.

Иштта дIахьу из болх «Экажевский» совхозе. ДогIа делхаш деце а, дехьар а сехьар а хьатIагIерта моархаш кхерам беш яр тхо цу боахаме хиннача дийнахьа. ХIаьта а царгахьа хьалхьожаш, ший болх мелболийташ саг вацар кхай тIа.

— БIарчча ма лаца мугI, ах лаца,— яхаш, цIогIа детт, цхьан къонача комбайнерага, совхоза керттерча агронома, кIи-марса комплексни отряда начальника Х. Яндиева.

ЙоагIа а йоагIар цун комбайн хала, кIура беш, юхасецаш. Бакъда, кIеззига аьрдехьа а эза цо ах мугI хьалаьцача аттагIа яхар из, хIаьта чана юкъера наггахьа мара арданза ка а корабагIацар. Иза а бисацар барабано оардача хана сийнача баьцашта юкъебахар бисар мара.

Комбайн дIа мичахьа йода, хьа мичахьара йоагIа ха атта дац укхаза. ЙоархIаш кIезигагIа а йолаш, кIа цIенагIа долча моттигера ялат мотовила шоррала чулоац комбайно. ЙоархIаш ягIачара, вай аьннача тайпара, ах мугI мара лацац. Нагахьа санна комбайн йодача оагIорахьа канаш а долаш, кIа дижа уллаш хьет нийсъелча, ше йоддача тайпара цкъарчоа цун тIех а яьле, юха а йийрзе, из хьа а хьекхе мара дIайодац комбайн. Воча парикмахера харцахьа кIод дийттача санна кха йирча дале а, ялат кIезигагIа дов цу тайпара маневраш йича.

— Жи-вари, новкъостий, арахьара хьатIада новкъостал дац вайна, — аьлар делкъийга хIама яа сецача механизаторашка совхоза директора Я. Галаева. — Вай хьадаьр да вай.

Хоза. дог лазаш оала дош чIоагIа эшаш хул цу моча къахьегамо кхохкаяьча моттиге. Са айду цо, хьинар совдоакх.

Вешта укхаза-м хьа мел деш дола хIама а да ялат чуэцарий къахьегама овсарле лакхъяра тIадерзадаь. КIимарсе дакъа лоацаш мел бола нах дукхагIдолча даькъе шоай дезал, боахамаш долаш ба. Бакъда, шоашта Iана эшача доакъара, ялата, кхыдолча совхозагара шоашта дIадоагIача хIаманна сагота хила безаш бац: лаьрхIа нах, транспорт я царна доагIа докъар, ялат цар боахамашка дIакхухьаш. Профсоюз а хьожаш я цIагIа газ а йоацаш, царех кIор-дахча эшар малав. Цудухьа чу ада а ца гIерташ, цIен эшача хIама дагабоаллам а боацаш паргIатта къахьег механизатораша.

Комбайнерашта юкъе юххьанца денз яхье хьалха болаш хьабоагIа Майсигов Башир, Угурчиев Iамархан, Хидриев Ювсап, Мартазов Руслан, Гагиев Iумар, Баркинхоев Тухан, Дудуркиев Хьусен, кхыбараш. Отряда ерригача 14 комбайнех еха нагахьаяр мара сецац. Сецача дукха а латтац. Кадай лел кхай тIара «Техпомощь». Цу звенона кулгалдеш вола совхоза механик С. Тумгоев йоккха опыт йолаш а, шийца болх берий къахьегам дика вIаштIехьбаккха ховш а ва.

ХьалхагIа мо йIаьха хиланзар механизатораша делкъийга хIама дуа юкъ. 10—15 минот теар царна цу гIулакха. Юха а «кхеста» йолаелар комбайнаш ялата кхашка.

Ялат чуийцачара ча вIашкатохаш йоалла звено. Кадай лел стогометаш, волокушаш, кхыйола техника.

— Фуд шуга сел сиха а безам тIабаха а яр болх байтар? — хетт аз стогометчикага Евлоев Баширага.

— Оахош сахьата мара болх ца бой а, цох тхоашта фу доагIа хов тона, — аьлар цо.

Ха а хов механизаторех хIаранена цхьан сахьата, цхьан дийнахьа шоаш мел ахча доаккх, цхьаккха учетчик а бухгалтер а ца эшаш. Цар учетчик — юххера хьаIайна болх ба — хьалдетта аргIа. ХIаранех 50 тонн а хулаш стандартни аргIаш да укхаза дераш. Кхы вIалла ца дисте дIатIахьежача а хов хIаранеца шоаш мас тонн ча вIашкатехад. ХIаьта царна луш бола мах а хIара тоннах лаьрхIа ба. Масала, аргIаш дераштa тоннах 1 сом лу. Шиъ ва уж. Цар дийнахьа вIашкатох 75—100 тонн.

Иштта тайп - тайпара расценкаш я ча Iалашдеча кхычарна а. Цул совгIа, кIимарс чакхбаьлча ший маьхах ах-ах тонн кIа а лургда царна, мах боацаш цхьацца тонн ча а лургда. ТIаккха хьанна ловргда кхычарна бIара а хьежаш Iийне вагIа? Вешта, цар шоаш вагIийтаргвац из-м. ХIана аьлча, цун мекъал массане сомашта Iадкъаргъя. Иштта низ болаш механизм я подряд. Цох укхаза боаггIача тайпара пайда а эц.

ХIаране ший балхаца ювзаенна сагото хоалу укхаза. Шофераш а ба комбайнашта тIехьара ца боалаш хьувзаш. ХIана аьлча, складе дIайинхьача центнерашца, тоннашца дувзаденна да цар алапи а. Цудухьа лел цар машинаш кхай тIара токе, цигара кхай тIа удаш. Хьалхле къувсаш, социалистически яхье баьнна а дукха ба: А. Аушев, М. Акталиев, А. Кациев, Р. Албогачиев, М. Муталиев, кхыбараш.

Шортта хьабе болх ба къоначa весовщика Х. Галаева, цун гIончана А. Аушевна.

Иштта сиха хьаттара дIаудаду машинаша Iаьдала дIалу ялат а. Из 1000 тонн дIадала дезаш я совхоз планагIа.

— Коачашъюлургйий?

— Шиннега дIакхача мег тхо, — йоах агронома.

Хаоттамо цIаккха шоашта ца баь хьовзам бой а, тIехьашкахьа ца боалаш, ца бохаш къахьег-кх шоай ялатий кхашка экажевцаша.

Бакъда, цар хьинар, балхацара маькарло, маневраш яц укхаза массанахьа а. Лоалохой маяковцаш геттара тIехьабисаб.

М. КАРАЕВ.

КАГЪЕ БЮРОКРАТИЗМА ДУХЬАЛЕНАШ

МОСКВА, 6 август. (ТАСС). Москве 5—6 августе хиннача ВЦСПС-а пленуме ирача дискуссе хьисапе дийцар вай обществе перестройка яра кердача этапе профсоюзий декхараш, экономически реформа чакхйоаккхачара, самоуправленчески началаш чIоагIъечара, къахьегамхой социально - экономически а духовни а хьашташ лорадечара цар керда лоархIами моттиги.

ВЦСПС председатела С. А. Шалаева докладе, иштта дуккхача выступленешка белгалдаьккхар экономически реформа дегIакхувлараи кIоргIъяраи профсоюзий комитеташа, советаша еш йола влияни чIоагIъе езаш хилар. Принципиальни критика йир керда тарифни ставкаши окладаши юкъейоалаеча, болхлой кIезигбеча, алапи ханнахьа хьа ца луш моттигаш нийслуча къахьегамхой законни хьашташ лораде ца ховш йолча профсоюзни организацей позицена. Цхьайолча регионашка гIожа администрировани ярах, бюрократизмах, производство во вIаштIехьъяккхарах ира къахьегама конфликташ хиннай, забастовкага дIакхоачаш. Пленуме белгалдаьккхар, профсоюзни комитеташтеи активаштеи конфликт хьахулаше бIаргаго езалга, хаьдда хьаллаца деза къахьегамхоша доагIаш дIадехараш, хьинаре къовсам лоаттабе беза иждевенчески уйла-нигат долчоа, ерригача общества хьашташ ца лоархIачоа духьала.

Масс а оагIорахьара дийцар самоуправлене, профкомашеи къахьегама коллективий советашеи вIаши гIулакхаш леладара, боахамий кулгалхой хоржача профсоюзни организацеша хьинаре дакъа лацара дешаш. ЛаьрхIад, профсоюзни органий управленчески функцешта дIахо децентрализаци е, юххьанцарча организацеша ца доагIа доалделга дIадаккха.

Пленуме белгалдаьккхар, КПСС XIX Ерригсоюзни конференце решенеша хьакхеллай профсоюзаша халкъа депутатий Советашца цхьана программаш оттаеча, кхоачашъеча вIаши гIулакхаш леладелга чIоагIдара йола керда таронаш.

Пленум иштта хьежар СССР профсоюзий структура эргаяккхара профсоюзни органий аппарата шташ кIезигъяра дешашка. Пленуме интернациональни дешаех йола ВЦСПС-а массазара комисси хьайир. Дийцача дешаех соцамаш тIанийцад.

ВЦСПС-а пленуме балха дакъа лаьцар КПСС ЦК бехктокхамеча болхлоша, цхьайолча министерствайи ведомствайи кулгалхоша.

ДОАКЪАР ШОРТТА ХУРГДА

Каст-каста хул тха совхозе, Iа чакхдолача хана доакъар кхоача а дале, из кхыча боахамашкара ийде дезаш. Цудухьа планал дуккха дукхагIа хул шура, дулх даккхарга дIадодар.

Из тайпа кхоачамбоацар кхы нийслургдоацаш, доакъар Iалашдара лаьрхIа звено вIашагIъеллар совхозе. Кулгалде со хержар наха. Ялх саг ва тха коллективе. Болх подрядагIа вIаштIехьбаьккхаб. Оаха совхозаца оттаьча договорагIа тхона елар эшаш йола техника, люцерна, силоса хьажкIаш дIайийна кхаш хьакъоастадир.

Уж культураш кхыча бригадаша дIайийна хиннаяле а, тхо раьза долаш дика хьийкъай. Цхьабакъда, укх шера каст-каста делхаш догIаш децаре, гIулакх кхыча тайпара хила мегаш а дар. ХIана аьлча, хий тохаш да, аьнна, алар мара, из диллара лерттIа планировка яь дац кхаш.

ТIадоагIача шера из кхоачамбоацар дIа а доаккхаш, лаьтта аьха, хьаьндаь доакъара лаьрхIа культураш оахош дIаюврг я оаха. ТIаккха гIулакх а сатемболашагIа хургда.

Совхозаца яьча договорагIа 240 тонн йол, 2400 тонн силос кийчъе езаш да тхо. Люцерна шозза, хIаьта рапс хьекхачул тIехьагIа цунах хIанзле Iалашъяьй 150 тонн йол, еллай 1200 тонн хьалхара силос. Тхоай таронашка хьежача, хийцца йол 300 тонн, силос 3200 тонн кийчъе йиш йолаш да тхо. ХIана аьлча, люцерна хIанзчул тIехьагIа, кIезигагIа дале, кхы а шозза хьокхаргйолаш я. Вешта деррига а дIалаьрхIача, хIара хьайбана 15,6 центнер доакъара единица кхоачаш да хIанзле Iалашдаьр. ХIаьта оаха лерхIар — хIара хьайбана 26—27 центнер доакъара единица хургйолаш. Лоацца аьлча, доахан меца дутаргдац оаха укх шера. Цул совгIа, кхыча боахамашка дохка диса а мег. ХIана аьлча, Iангара даккхара царех хIаранена эшар 18—19 доакъара единица мара яц.

ДукхагIа, дикагIа доакъар Iалашдарах тийша хургда оаха тIеххьара эцаргдола алапи а.

Р. ШАХБИЕВ,
Ачхой-Мартановски района «Овощевод» совхоза звеньевой.

ПЯТИЛЕТКА УДАРНИКАШ

ШийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера дика производственни толамаш доахаш я Грозненски художественни промыслай объединене коллектив. ДIадахача хинерашка тIехьаюсаш хиннаяле а, цхьа бутт дIабахийтабац цо укх шера паччахьалкхен плани тIанийца декхараши дикка тIеххоачаш ца деш. Дерригача технико-экономически хьокхамий ворхI бетта задани ханал хьалха кхоачашъяьй. Ер шу доладелча денз паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа объединене болхлоша арахийцай ши миллион гаргга сома маьха товарни продукци, хIаьта маьхалъяьккхай 4 бIаь эзар гаргга сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Укх шера цхьоалагIча январе денз самофинансированеи хозрасчетеи кердача системага яьнна болх беш я объединене коллектив. Экономически реформа кердача хьалашка моллагIча къахьегама коллектива керттера хьокхам ба паччахьалкхенна пайда бар. Цу хьокхама задани дикка тIеххоачаш а яь, планагIа лаьрхIачул совгIа укх шера цар баь пайда — 261 эзар сом.

Ши-шегIа хьахулаш дац уж хьокхамаш. Уж хьакхолмараш ба шоай хьинар кхоца деш къахьега бIаьш бола болхлой. Царех цаI я Ужахова Лида. Оверловщица Iалаьмате дика говзалах Iалаьмате дика кхийттай из. Цудухьа шоллагIча хIамашта догам деча цехерча ший профессегIа болча болхлошта юкъе яьржача социалистически яхье даим хьалхалаттачарех я из. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 140 — 150 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа хIанз из къахьегаш я 1989 шера чотагIа. Иштта хьинаре къахьегаш цо даьхача толамий лакха мах а беш, дукха совгIаташ тийнад Лидайна.

Хьинаре къахьегарал совгIа, юкъарча балха тIа а доккха дакъа лоац цо. Объединене профкома член я из.

Ерригача объединенерча накатчицех дикагIа лоархIачарех я коммунистически къахьегама ударник Юнусова Яха. Цу цхьан моттиге балха моттиг ца хувцаш из къахьегаш йола пхийтта шу дизад. Ший балхах тIехдика кхеташ я из. Цудухьа хIара сменагIа нормаш 140 — 150 процент кхоачашъю. ДIаяхача пятилетка задани кхаь шера кхоачаш а яь, цу хана денз укх пятилетка чотагIа къахьегаш я из. ХIанзлехьа дукха хIама ца эшшаш шийтталагIча пятилетка задани а кхоачашъяьй цо. Иштта къахьегача Яхас хIара шера чIоагIъюше лелаеш йола коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи а. Массехк смежни професси Iомаяьй цо. Цудухьа цамогаш хинна е кхы бахьан нийсденна балха ца воагIаш моллагIа саг цIагIа сецача, цун метта дIа а этте, бехктокхамегIарча участке къахьег цо.

Ше коммунист хиларах тарра, юкъарча балха тIа а хьинаре дакъа лоац цо. Цун производственни хьокхамаш белгала а доахаш, дукха совгIаташ тийннад Яхийна. Царна юкъе я «За трудовую доблесть» яха медаль, массехк «Социалистически яхье котъяьннар» яхеи «Пятилетка ударник» яхеи Сийлен Знакаш.

СУРТАШ ТIА: 1. Оверловщица Л. Ужахова; 2. Накатчица Я. Юнусова.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Хьайбаш леладерий толамаш

РЕСПУБЛИКА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАША 1988 ШЕРА ВОРХI БЕТТА БАЬЧА БАЛХА ИТОГАШ.

Республика хьайбаш леладерашта боахамий расчета хьалашка болх беш, къахьегам вIаштIехьбаккхара подрядни формаш юкъе а кхувлаш, хьайбай продукци яккхара боарам дегIабоалабе карагIдаьннад. Укх шера дIабахача ворхI бетта дукхагIа дулх, шура яьккхай, хIаьта из паччахьалкхен дIачуеннай, шура луча доахана продуктивность лакхъеннай, дукхагIа Iоахарий даьд, доахан кIезигагIа дайнад.

Цунца цхьана, республика птицефабриквий фуаш дечa котамий продуктивность лохъялар бахьан долаш фуаш кIезигагIа даьд, Iаьсий, хурскаш, дукха хьакхарч, гаьзарий, жа дайнад.

Дикка дукхагIа дулх кийчдаьд Веденски, Малгобекски, Ножай-Юртовски, Шалински районий хьайбаш леладераша. ХIаьта Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Шелковски районий боахамашка дулха доахан кIезигагIа дIачутел. Укх шера дIабахача ворхI бетта соахкарча цу ханаца нийсдича шурийна хьайбаш кхоабача хIара Iаттагара 118 килограмм дукхагIа шура яьккхай, хIаьта из 1518 килограмм хул. Республике юкъера лаьрхача йоккхачул дукхагIа шура яьккхай Ачхой-Мартановски, Урус - Мартановски, Шалински, Шелковски районни боахамашка. БIарчча республике гIолла хIара котама тIехьара 11 фуъ кIезигагIа гулдаьд.

Дикка дукхагIа дулх кийчдаьд Веденски, Малгобекски, Наурски, Шалински районий боахамаша. Духхьал Советски, Шелковски районий боахамаша мара соахкарча цу ханаца нийсдича паччахьалкхенга кIезигагIа доахани коа тIара оалхазараши дIачуденнадац.

Паччахьалкхенна шура дIачулуча хьалха да Сунженски, Малгобекски, Советски районий боахамаш.

Колхозашкен совхозашкен, боахамашта юкъерча предприятешкен хьайбай продукташ яхар:

	1987 шера январь—июль	1988 шера январь—июль	1988 шера январь—июль процентаца 1987 шера январаца—июлаца нийсбича
Дулх—(эзар тонн)	10,1	11,7	116
Шура—(эзар тонн)	71,1	73,6	104
Котамий фуаш—млн.	60,5	55,1	91

ДIадахача шера укх ханаца нийсдича бежан дулх 20 процент дукхагIа даьккхад, хьакхий — 26 процент, коа тIарча оалхазарий — 17 процент, хIаьта устагIан дулх 17 процент. Дикка дукхагIа дулх даьк...

Паччахьалкхено тайп-тайпара долча боахамашкара хьайбай продукташ хьаэцар:

	1988 шера январь—июле яьцар	Шера план кхочашъяра процент	1988 шера январь—июль процентаца 1987 шера январаца—июлаца нийсбича
Доахани коа тIара оалхазараши дийна долаш — эзар тонн	19,1	41	124
Шура—(эзар тонн)	65,3	61	105
Фуаш—(млн.)	61,2	51	97
Тха—цена хьоаса лоархIаш тонн	1768	93	109

Республика колхозашкен совхозашкен, боахамашта юкъерча предприятешкен продуктивни хьайбаши коа тIара оалхазараши яррал да:

	1 август 1987 ш.	1 август 1988 ш.
Доахан	179,4	175,0
цу даькъе детта доахан	51,1	50,0
Хьакхарч	121,3	110,9
Жан гаьзарийи	754,3	757,3
Коа тIара оалхазараш	2560,1	3134,1

Укх шера дIабахача ворхI бетта республика колхозашкен совхозашкен 32,6 эзар Iаьсилг, 65,9 эзар хурск, 234,7 эзар Iаьхарг баьб.

Дулха а шура а ресурсаш хьалъюзача боккха лоархIам болаш да наьха гIонна дола боахамаш.

ВорхI бетта колхозашеи совхозашеи нахагара договорагIа дIанийцар 4,6 эзар тонн шура. Из юкъера яьккхача шурех 6,2 процент хилар. Договорни система дикагIа дегIаеннай, Малгобекски района боахамашка, цига бахача нахагара 614 тонн е юкъерча боарамал 20,6 процент шура хьанийцай, Советски районе — 399 тонн (41,1 процент), Веденски районе — 154 тонн (16,7 процент).

Август болалуш договорагIа наьха боахамашка кхоабаш 5872 бежан, 241 хьакха, 15,2 эзар коа тIара оалхазар дар. Из соахкарча боахамашка долча боарамал дикка лакхагIа да.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА — ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДАГАРДАР ДУВЦАШ...

— XIX Ерригсоюзни партийни конференце ший тайпара дерзадаьд хIанз завода партгруппашка отчеташи хоржамаши дара гIулакх, — аьлар ше къамаьл деш «Красный молот» завода № 5 йолча цеха партгрупорга механика А. П. Щелкина.

Вай массане а боккха теркам тIабахийта ладийгIар конференце дийцачунга. Из бокъонца йола геттара йоккха партийни форум яр. Цига къамаьлаш даьраша хьаккхашта, ма дарра дувцар кхоачамбоацарех а даьхача толамех а. Конференцех лаьца дувц тахан а. Конференце тешам белар вай мехка дикагIча оагIорахьара хувцамаш хургхилара.

ХIара коммунисто шийна тIадилла общественни гIулакх, юкъарчал доаццаш дола ший декхараш мишта кхоачашду дийцар . А. П. Щелкина. Уж партийни конференце дIадехарашца мишта доагIаш да а тохкаш, цар боагIа мах бир.

— Партийни порученеш хIанз кхоачам болаш чакхйоах, бакъда перестройкас, таханарча хано дIадехарашка хьежжа кхы а дикагIа кхоачашъе еза уж, — аьлар цо.

Партгруппорго ма барра бовзийтар боахам лелабара кердача хьалашка коллективо беш бола болх.

— 1 январе денз йиззача хозрасчета тIа даьнна болх беш да вай, — аьлар цо, боахам иштта лелабар толашагIа долга гуш да. Болх-м кIезигбеннабац, планагIа йоагIа ремонт а ше ма хиллара я, бакъда сага фактор балха тIехь боккхача лоархIаме я: лакхбеннаб ший декхараш кхоачашдара хьакъехьара бехктокхам, участке хIанз ловш яц дика яь йоаца ремонт. Из бахьан долаш аргIагIа йоацаш яь хинна ремонташ кIезигагIа я. Ялх бетта ремонт яра план кхоачашйир. Из бахьан долаш цеха а йиш хилар керттерча хьокхамашта хьакъехьа ах шера план кхоачашъе. Дика толамаш даьхад социалистически декхараш кхоачашдара даькъе Н. Хомина, А. Стадника, У. Эсмурзаева, В. Шарлайс. Коллективе бахкийтача ПТУ хьалха хиннача дешархоша А. Колвакеи Р. Щербаси ка йоалаш болх бу.

ХIанз парте коммунисташкара хьадех цар шоашта тIадилла гIулакх. КПСС Устав дизза, дог цIена, шоай ханнахьа кхоачашделга, къаьстта доагIа из къонача наха. Вай вахара керттера гIулакх къахьегам хила беза.

Шоай порученеш мишта кхоачашъяьй дувцаш отчеташ йир экономически дешара пропагандиста Г. Н. Дюпас, спортивнии культурно - массовии сектора балхах М. Эднева, кандидатски стаж мишта чакхйоал дийцар У. Эсмурзиева. Критика йир цар партгруппа балха, коммунистий болх, идейно-кхетам балара процесс тоаярах лаьца предложенеш йоалайир.

Масала, пропагандиста Г. Дюпас аьлар, мехка хулаш дола керда хIамаш дикагIа довзара коллективе политинформатор эш. Цо енна предложени хьаллаьцар собране хиннараша. Из болх бе декхарийла вир У. Эсмурзиев.

Собране хиннараша юха а шоай партгруппоргалла хержар А. П. Щепкин. Из дика болх беш специалист ва, хIара коммунисто хьинаре позици лоацаргйолаш партийни болх вIаштIехьбаккха хов цунна.

Р. УТЕВА.

Перестройка: опыти проблемаши

Урхе яккха кийчо еш

Перестройка наькъашта эггара халагIчарех я экономике е еза эргалонаш. Вешта, цу тIара дIа ма йолаеннайи перестройка ше а.

Тха коллектива а чIоагIа хала хилар тхоай боахам планированеи экономически стимулированеи кердача система наькъ тIа баккха. Цу механизма юкъе керттера моттиг дIалоац — наьха алапеша. Вешта аьлча, бухсоццаш хьахулачох тийша уж хилийтаро. Из я юххера уравниловка дIаяккха а из система хьаллаьца лоаттае еза а лард.

Тхоай коллектива вахарца бувза а баь башха хьожаргва со цу дешай чулоацам.

Цу алапена гонахьа гIолла дукха эргалонаш яьй оаха тхоай хин боахаме. Цхьайолча моттигашка-м предприяти хозрасчета тIа, самоокупаемоста, самофинансироване хьалашка яьча — алапеш лохденнад, кассе ахча дац, хьалхара халонаш я уж — кастта аттача даргда вай, яхаш, хала ма хьувзий шекбувла нах тебе гIерташ. Тха цу тайпара къахьега дезац хьатIадоагIача шера 1-ча январе тхоаш цу системага даьлча. ХIана аьлча, яр кхоалагIа шу да из финансови урхе тхоашта хьатIайоагIалга тхона хов а оаха цун кийчо ю а.

1986 шера цIенхашта аттестаци йир оаха тхоай боахама хIара подразделене, хIара балха моттиге. Хайра тхона: вIалла производствеца эшаш йола балха моттигаш малагIаш я, шин-кхаь саго «беш» бола болх, шийна дукха хало а ца еш, цхьаьннега хьабуларгболга, мехнизаци - автоматизаци мичахьа юкъе яьккхача бакъахьа я. Иштта деррига тхоай гIулакхаш «лейсачул» тIехьагIа хьагучабаьннача «ца эшача» наьха список унзара валлала яр — 102 саг. Уж бар дукхагIбараш управленцаш а подразделеней тайп - тайпара зIамига а доккха а «чинаш» дола хьакимаш а. ТIаккха тха коллектив ерригa ше а мичай 265 саг волаш мара.

Фу дергда, мича хьоргба нах? Сокращени-м ца йича яргйоацаш ма яри.

Мукъабоалийтача нахах хIара сага уйла а еш, цун профессега кулг - говзалга, хьинарга а хьожаш, кхычахьара царна болх бе моттигаша лохаш дукха ха яьккхар оаха. Массайолча организацешка, предприятешка каьхаташ дIа-хьа ахийтар оаха: укх тайпара професси, специальность йолаш саг эший шоана, яхаш. Цул совгIа, тхоаш а хьожар тхо дIа-хьа дахе. Бовзача кулгалхоща къамаьл дора, сокращене вохийтачунца дага а доалаш.

Иштта чакхдаьккхар оаха из гIулакх. Оаха-м «сокращени» а алац цох. Я а яц, хIана аьлча, сокращени ярах йоагIаш йолча льготашца, законашца оаха царех саг накъаваьккхавац, балха моттигаш а лехаш кхыча предприятешка дIа-хьа ахийтарал совгIа. Цу 102-нена юкъе цаI коравоагIаргвац шоана бохам хинна, раьза воацаш.

Из болх чакхбаьккхачул тIехьагIа мара хувца доладеланзар тхо тхоай болхлой алапей тарифни ставкаш, вештта аьлча — уж лакхъе. «Сокращени» ярах а кхыча тайп-тайпарча эргалонех а совдаьнна 123 эзар сом болхлошта дIа-хьа декъа таро хилар тха. Яр шу долалуш дар из.

Фу пайда беш латт тхона цу гIулакхо? Эггара лоархIам болашагIдар да: нах шоай алапешта раьза хилар. Цох хетта айеннай цар къахьегама овсарле, шоай балхацара безам. ХIаьта ховш ма дий тха болх атта боацалга. ХIаьта а творчески из хьабе гIерт нах.

Оаха уж эргалонаш йичахьа производственни итогаш а дикагIа хулаш йоагIа тха. Хьалхарча ах шера итогех тха бар мо бола боахамаш чудоагIача республика жилищно - коммунальни боахама Министерстве гIолла хьалхара моттиг а хьалхара преми а хьожайир тхона.

Лоацца аьлча, кIезига-дукха опыт а Iоаеш дIахьу оаха тхоай перестройка.

Б. ЕВЛОЕВ,
Назранерча «Назраньмежрайводоканал» яхача хин боахама керттера инженер.

ДОТТАГIЛЕН ВIАШАГIКХЕТАР

1988 шера 5 августе парте Ленински райкоме вIашагIкхийтар Къулбаседа Кавказерча республикай столицай Ленински районашкара викалаш.

Шоайла социалистически яхье яьннача районий балха итогаш йир вежарашха йолча республикай викалаша.

Къулбаседа Кавказа автономни республикай городий Ленински районий викалийи вай Ленински района активеи собрани хьайиллар Грознерча КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара Е. И. Пучкова.

Дуккхача шерашка цу районий викалаша вIаши леладеча доттагIала йIовхал хоалуш яр вIашагIкхийттарий къамаьлашкара, бIаргашкара. Парте райкома актови зал, тIанк, аьнна, хьалйизаяр.

Новкъоста Пучкова белгалдаьккхар вIаши леладеча доттагIало балха опыт, культурно - боахама гIулакхаш довза гIо делга, цунца цхьана яхье яьннача районий предприятей, культурни учрежденей коллективий хьинар совдоаккхалга, къамаш вIаши кхотаделга, социальни политика чакхъяхара цу гIулакхо гIо делга.

Город Орджоникидзен КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара, делегаце кулгалхочо К. Н. Тахилова ше къамаьл деш къаьста белгалдаьккхар, вIаши леладу гIулакхаш чIоагIделга, доттагIал дувзалга дешархошкара дIадоладича нийсагIа долга. Шоай района цхьайолча школашка гIалгIай мотт Iомабу, аьлар цо. Школай, лакхехьарча дешара заведеней педагогически коллективаш тIахьийхар Казбек Николаевича шишша мотт Iомабара проблемага хьажа, дешархошта а студенташта а шоайла доттагIал долча къамий истори, мотт, гIулакхаш Iомаде.

Тахилова иштта белгалдаьккхар райкомий секретараш вIашагIбеттабаларах, вIаши дагабувларах къамаш вIашкаувзара боккха пайда баргхилар.

Махачкалерча Ленински района къахьегамхошкара гулбеннарашка дIайха моаршал а луш, ший къамаьл дIадоладир город Махачкалан КПСС Ленински райкома шоллагIча секретара Магомед Абдулаевич Магомедова.

— Вай доттагIал къа ца даларал совгIа, керда ткъамаш хьахулаш, чIоагIлуш, кхоталуш доагIа, — аьлар Магомед Абдулаевича. — Цо иштта белгалдаьккхар, хIанз массадолча а къамий, дерригача советски халкъа керттера декхар перестройка наькъагIа дIаиха ца Iеш, цун лард йоллача, из хьаеча хьалхарча мугIарашка хулга да, тIаккха мара аьттув баргбац мадарра, дог-цIена доттагIал леладе а.

— Перестройка еча, XIX Ерригсоюзни партийни конференце решенеш кхоачашъеча шун аьттув балар а ловш, вежарий моаршал дайтад шуга Нальчикерча Ленински района берригача къахьегамхоша, — аьлар парте райкома секретара М. К. Каркаева.

Цо цига вIашагIкхийттача викалашта дийцар республикашта юкъе леладеча доттагIалах, беркатеча гIулакхех.

ДIадахача ах шера лелаяьча социалистически яхьа итогаш хьакхайкаьлча Грознерча Ленински райкома секретара А. Ф. Пятибрата, дерригача хьокхамегIа хьалхара моттиг яьккхача Махачкалан цIи яьккхача, цуй викалашта карара кара тела ЦIе байракх дIаелар нов. Е. И. Пучкова.

ВIаши дог лазаш, боккхача безамца доттагIал леладеш хилара масал дар ЦIе байракх дIаийцача М. А. Магомедова аьнна дешаш: «Оахош хьалхара моттиг яьккха сайна чIоагIа дика хете а, шо тIехьадиса халахет сона, дIахо йодача хана шун аьттув балар а лов».

Шоайла гаргарча предприятешка, учрежденешка бIаргадайна, хьахеза дукха дикахетараш дар вIашагIкхийттарий шоайла дувца, цар хьакъехьа дагабовла.

Боккхача безамца, дIахьа совгIаташ а деш, чакхъяьлар собрани. Дукха дIайха дешаш, вежарий доттагIала уйла йихьар шоашца хIаране. Вай республика къахьегамхой, Iилманхой, интеллигенци шоаш болча хьоашалгIа хьехаш дIабахийтар хьаший.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА.

ЭСТОНСКИ ССР. Укх шера денз Таллински цIенош деча комбинатах «Эламу» яха проектно - гIишлош объединени оал. Цу хоамо гIадбигар таллинцаш, хIанз мукъагIа, темпаш лаьгI а ца еш, наха дезаденнача Таллина юкъерча бIаьшерашкара куц-сибата диссонировать дергдоаца керда гIирсаш хьалде хьожаргба-кх цIенош хьалдераш. ХIанз цар шоаш хьалдергдолчун проект оттае бокъо я. Вывеска Iояьккхай, бакъда хIанз а бокъонех пайда ийцабац. Объединене архитектораша а сихха хийцца болх биц. Дукха ха йоацаш рекордни лоархIаш хиннача темпагIа болх бе хала да.

«Предприяти лимонах сок озаш санна хьаIайдай, — йоах «Эламу» ПСО кердача директора Мурайло Игорь Михайловича (духхьал дIадахача шера виъ кулгалхо хувцавеннав). — Укхаза геттара чIоагIа цIогIа а детташ дегIаккхувлар продукци арахецалга, цхьабакъда, производственни низаш хьамча мичад, хIаьта дукхагIйола оборудовани шоай ха йиаь яьнна яр. Панелаш хьаеш йолча формаех кхоалагIа дакъа йизза амортизировани яь яьнна я, хIаьта вокхарца а проблемаш я. ТIаккха малагIча дикалах дувцаргда укхаза« Цхьабакъда керттердар — нах. Уж квартира хьа ма ийцинге дIаболх. ХIана аьлча, укхаза гIишлон - монтажни балхий соман тIара 16, 25 кепиг мара хьожадац, регионе юкъера — 24 кепиг. ХIаьта къахьегама овсарленна духьалара пропорци я, укхаза. Хьажал шо миштад гIулакхаш!»

ЦIенош хьалдераш шоай директораца кулгаш вIашка дехна хIама ца деш а багIац, балхах дог а эккхац. «Эламу» ПСО болх беш я госприемка. Еррига чуIе фусамаш цунга гIолла чакхйоал.

Кердача шера «Эламу» яхача ПСО юкъейоалаяьча госприемкас производствера дукха проблемаш гучаяьхар.

СУРТАШ ТIА: госприемка викалаш Бояринов Юрийи Слатин Юрийи шоашта хетачох керттера инженера заместителаца Кяском Велоца (аьрдехьарвар) дагабоалаш ба; довзаш дола сурт! Из таллинцашта дайза ца Iеш массанен а довз — хIана аьлча вай городашкара керда районаш шоайла тара я.

В. РУДЬКО сурташ.
ТАСС фотохроника.

«СА БРИГАДА»

Йиигиг йовхьаш снирдайоахаш, ший сердалонца цех юзаш хьеж малх. Нийса, болх бовзаш лел хIамаш тегача мотористкай кулгаш. Изделеш машинкагара ювлаш, сихха Iокхоач контролера истола тIа. Мелла чIоагIа контролер хьажарагIа, цунна корабоагIаргбац, харцахьа бахийта маха, гоама дIатIатийга зиг. ХIана аьлча, тахан конвейера тIа болх беш Назрановски трикотажни фабрика 27-гIа бригада я. ХIаьта цу бригаде шийга а кхычунга а харцахьа хIама дайтаргдоацар Муталиева Роза я. Цо ше болх беш хилча-м, духхьал бIаргахьежжача вусаргва.

Роза фабрике балха ена диъ шу да. Йолалуча хана чIоагIа хала дар цунна — дукха ха йоаццаш № 27 йола Назрановски технически училище чакхъяьккха мара яцар из. Цхьабакъда, саг ший професси езаш хуле, цхьаккха хIамано соцавергвац, йоахар йоIо. Кхы а чIоагIагIа тIатаIар из шийга «ладувгIа ца тугача» машинкана, кхы а чIоагIагIа теркам беш хьожар из опыт йолча хIамаш тегарий балхага.

«Са бригада». Р. Муталиевай уж дешаш кхетаде гIерташ чIоагIа уйла ю аз, «сево кхотаболийт - хьогI бригадера 22 саг», яхаш. Сакъердаме а, елаенна а, эхьэздел долаш а, коача а, сиха а — массехк тайпара я укх чу йиIигаш. Цхьабакъда, тамашийна микроклимат я коллективера яр. Цхьа дош, маьже хьоаяр, бIарахьажар тоъам болаш хул укхаза новкъосто яхачох, цунна эшачох кхета.

Розай эхь-эздел, принцип йолаш хилар дика лоархI нешаша. Цкъа нийсденнадац, цо цхьа хIама харцахьа даь. Операцеш дукха яле а, Розайна дика йовз уж ерригаш а. Цул совгIа, ший бехктокхам кхетабеш саг а я из.

— Розай оамалцара белгало я из, — йоах цеха начальника М. О. Падиевас. — Ший болх дика вIаштIехьбаккха хов цунна.

Укх бригада принцип я: «ХIара къонача болхлочоа — хьалхалаттарий къахьегама овсарлеи, балха дикали». Лакха я бригаде къахьегама дисциплина а. ХIаранена хов харцахьа баьнкха маха, во теха аьшк йола издели тика чу демаша а йиза улларгйолга.

Бригада тахан цаIйолча нарядагIа болх беш я. Цу тайпара болх вIаштIехьбаккхаро гIо дир наьха общественни а къахьегама а хьинар айде.

— Оаха, бакъдар аьлча, хьалхагIа а зувра, цхьаццабараш балха кIеззига тIехьабусалга, цхьаццабараша машинка а соца йора ханал хьалха, — дувц Р. Муталиевас. — ХIаьта, хIанз тхо чIоагIа теркам тIабохийташ хьож моллагIа а харцахьа даьча хIаманга. ХьалхагIа оаха садеттар, бутт чакхбоаллаш кхоачаш ма дергдий юкъахдисар, яхаш. ХIанз бригадо чакхдалийтац уж санна хIамаш.

Дукха ба тха бригаде шоай низ ца кхобеш, дика болх бераш къоначарна юкъе а. Уж ба № 27 йола ГПТУ яьккхачул тIехьагIа тхо долча балха баьхка Тимурзиева Аьсет, Аушева Хьанифа, иштта кхыбараш а.

А. ХАРСИЕВА,
ЛГУ студентка.

БУРУВДЕТТАР

ОЧЕРК

Саг уйла еш ва. Го баьккха дIадолхаш наькъаш да: царех хьа никъ малагIа ба? Аьттехьа воде, аьрдехьа воде... Хургдар фуд хац. Духхьал из тайпа сурт духьалъэттар Альдиев Мурада, Казахстанера даймехка из цIакхаьчача хана: доацаш ахча, йоацаш специальность. Фухха даь а цхьанахьа балха отта везаш дар гIулакх. Мичахьа? Бурув тохача ваха-м мегаргвар, бакъда, из болх бовзачар оалар, из хала болх ба, аьле. Кхы болх лехаш лела йиш йолаш Мурад ше а вацар. Бурув тохара балхий Октябрьски управлене балха отта лаьрхIар цо, цига кIезиг-дукха болх а баь, кхы аьттув болашагIа болх нийслой хьожаргва-кх, аьнна.

Дукха ха ялалехьа Мурада гучадаьлар халонаш хургья, яхаш шийна хьехардаьраш бакъ хинналга. Атта дац бурув тохача болхлочоа итташ метраш лакхе а ваьнна болх бе. Из чIоагIа хилар миштад хьожаш санна, из тохкаш хул укхаза ахкан йIовхал, Iан шелал, мух, йоачан. Юха ца озалуш, бIу ца къожабеш цу массанена а бархI сахьата духьаллатта везаш хул из, балха темп лаьгI ца йолийташ. Цул совгIа дагакхаба деза царел боккхагIа кхерам лаьттанна кIалхара шийна тIалатталга.

Бурув тохача керттера гIулакх лоархIаш да инструменташ скважине Iочуяхийтареи хьалъяхареи операци. Ший болх баь даьнна а аьрхIденна а цхьа осташ хувцаш хилча, хьа а йоасташ болх чакхбаьлча юха тIа а хьувзаеш бIаьш бурильни турбаш хувца еза. Уж ерригаш а цкъа хьал а яьха юхаIочуяхийта а еза. Скважина кIоаргагIа ме хул лаьттан породаш чIоагIагIа хул, цунга хьежжа сихагIа хувца дезаш хул осташ а. Цунна уйла йича хов, мел ха йоаю укхаза овсарал йоацаш. Турбаш Iочуяхийта а ялалехьа, уж юхахьалъяха езаш хул бурув деттараш. Хьаштдале, бера из доккха дIоагIа Iодилла а йиш йоацаш, дIатIахьувзаеш хьахьувзаеш турбаш йолаш. Цкъаза Мурад гIабаккха а ца могаш кIаьдвале чу воагIа балхара...

Мурада юххьанца шийна а хеталора, из болх шийга дукха лоалургбац, аьнна. Тамаш а яр из-м. Ха дIа ме йода кIаьдлуш хилар ши-шегIа дIадоалар. Цул а совгIа, смена чакхйоалача хана ше кхы а кадайгIа, хьинарегIа хулар из. ЦIаваха башха сагота а хилацар. Лоацца аьлча, цу балхага ваьлар Мурад.

Тахана а тIехь, къайле йоацаш гуш ма дий, бурув тохачара болх хала а чоалхаленаш йолаш а хилар, балха боаца кагий нах цу балхах бIакъожабеш хилар. «Хетаргахьа, из болх царна дика бовзаш ца хиларах хила мегаш хIама да из, — йоах Мурада. МоллагIча халонца а ший оатто я. Бокъонца волча къонахчоа халонца, ше шийца къайса котвалар — бизза бола дега лоIам хила беза».

Квалифицированни бурувдеттар хила низи хьинари хиннад, аьнна, кхоачам бац, къаьстта хIанз вай хана. Духхьала цкъара дIатIахьежачоа хеталургба из болх чоалхане боацаш. Мурада шийна а гучадаьлар из юххьанца, кхетадир дукххачох ше ца кхеташ хилар. Управлене кулгалхоша а кхетадора Мурадагара хьал а балхах бIу ца къожабеш, даим из хьабеш, ца ховр Iомадеш, кхычарга хьаккхашта дIахоатташ из хилар а. Цудухьа дукха ха ялалехьа, бурувдеттачун гIонча хургволаш деша вахийтар Альдиев. Дукха ха ялалехьа бурувдеттачун курс яьккхар цо. ХIаьта тIеххьара а сменни мастера болх Iомабир. Массаза а тIехдика дешаш чакхйоахар курсаш.

Къахьегача, дешача, халонашца къувсача хьахилар Мурада къонахчун оамал, дегIайоагIар балха говзал, цунца цхьана чоалханегIа хулар кхоачашде деза декхараш а. Цудухьа хIанз Мурада хетт цу балха ше нийсваларах ший аьттув баьннаб, аьнна.

Управлене кулгалхоша лаьрхIар мехкдаьтта лохаш балхаш дергдола лаьрххIа бригада вIашагIйолла, аьнна. Цу бригадана хьалхашка оттадора эггара а бехктокхамегIа дола декхар: из яр мехкдаьтта доаллача моттига эггара хьалха тIаяха езар а, цу кердача майда тIа бурув теха скважина яккха езар а, эксплуатационни скважинашка болх бе хьайоагIача бригадашта хьалха ца байза никъ хьеха безар а.

Кхыча бригадашкара дикагIбола бурувдеттараш хьа а теха, вIашагIъеллар бригада. Царна юкъе бар: Ляшкевич Евгений, Сикольский Николай, Ткаченко Иван. Царца цхьана дуккхача шерашка болх баь вар Мурад ше а. Бригадана керте оттавир буровой мастер Аралин Александр Ильич — юкъарчал доаццаш Мурада духхьашха хинна кулгалхо а, хьехамча а, ер кхетаваьр а. Мурада чIоагIа дика могавеш ва цхьаькха мастер Селезнев Иван Антонович а.

Ха дIайодар. Хувцалора мастераш, кхыча буровойшка дIаухар Мурада новкъостий хинна къаьнара бурувдеттараш, бакъда, хадданза профорг волаш хьавена, из цаI висар йизза кердаяьккхача коллективаца. Къахьегама традицеш, новкъосташха хилара законаш, вIаши гIо делга, творчески цхьана къахьегалга тешшаме лора а деш, дIахо болх бе волавелар Альдиев.

Бригада хьинар тахка эттача санна нийсъелар Октябрьски майда. КIоарга бурув тохаш скважинаш йоахалга — Iалаьмате чIоагIа халонаш нийслуши ший тайпара чоалханеи болх ба. Физикашеи геологашеи мехкдаьтта доалла тIоа мелла техкабале а, йоккхача кIоаргаленашка кхоачаш бурув тохача хана вIалла а дага ца хинна хIамаш духьала нийслу. Цкъаза пхо йоацача бешка чу санна Iочубода лоабата маркхал. ЧIоагIа порода йолча тIанийсделча, е из Iочухаьрцача, меттахьа ца йоалийташ дIалоац инструмент а бурувтохара турбаш а. Из авари дIаяккхара бурувдеттачунгара тоъал балха говзал а, сабар а, хьакъал а эш, нийсагIа йола решени лахара. Цу гIулакха лаьттан чений тIоанашка бурув тоха ха деза, укхаза хьинара нийсса къонахчал а, кхетам а, сабар а эш.

Укхаза болх беча шерашка уж тайпа моттигаш нонагIо нийсъеннай Мурада а цун новкъосташта а. Бакъда, авари хиннача хана беха, кегабенна, фудергда ца ховш уж хьайза-м моттиг яйнаяц цхьаннена а.

Октябрьскичул тIехьагIа нийсъелар Гудермесски, Сюретински, Мескетински майдаш. Царех хIаране шо-шоай геологически башхалонаш яр, хIаранена ший тайпара «тIаваха» везаш, дуккхадар ха а довза а дезаш. Бригадана массаза а корайоагIа нийсагIа йола метод, прием, кIоаргга лаьттан ченашкарча ганза тIакхачара.

Октябрьски управлене Альдиев балха вена ши шу доаллаше а бригада профоргалла хержар из. Цул тIехьагIа цхьа ха яьлча — управлене профкома председатела заместителалла, дIахо — мехкдаьтта промышленноста болхлой профсоюза областной комитета членалла. Коллективо кхы а тешам беннаб Альдиев Мурадах — халкъа депутатий Октябрьски райсовета депутаталла хержав из шозза. Из а ши-шегIа хинна хIама дац. Альдиева чIоагIа хам бу новкъосташа шийх беннача тешама, цIенхашта, формально доацаш, кхоачашду цо шийна тIадехка общественни декхараш. Цу гIулакха ший хаи хьинари ходац. Новкъостий тешамал, коллектива хьашташ кхоачашдарал дезагIа а бочагIа а хIама дац Мурада.

ЧIоагIа безам тIабаха, доккхал а деш дувц Альдиева хьалхалаттарех. Эггара хьалха цо цIи йоаккх СССР Паччахьалкхен преме лауреата Павел Петрович Найпака. Цунна дала а доагIаш деннад из совгIат. Ше къахьега волавелча денз бурувтохара болх беш хьавоагIа из. Бурувдеттачун гIонча волаш дIа а волавенна, буровой начальникага кхаччалца ба цо хьабена къахьегама никъ. «Грознефть» объединене бурув тохара сухала рекорд а цун я. Бакъда, Найпакачунца къувсалуш а, цкъаза цул хьалхайоалаш а я Ступина а Тарамова а бригадаш.

Царех Мурада дувцаш хилча, кхетаду Iа, цу коллективе болх белга цунна дега тоамбеш хилар, новкъосташа доахача толамашца социалистически яхь вIаштIехьъяккхара цун, профсоюзни активиста, дакъа а хилар.

Боккхача безамца дувц Альдиева перестройках, хозрасчетагеи самофинансированегеи «Грознефть» объединене ерригa службаш йоалаш хиларах.

— Шеко яц, — йоах цо, — перестройка, самофинансированегеи хозрасчетагеи яларо Октябрьски управлене хIара бригадо доаха толамаш тIех хургхиларах. Буровой сихагIа хьалъяь яккхарал совгIа, ма хулла, инструмент лорае, химреагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхое гIерт — тхо, вешта аьлча, производства дай тхоаш долга кхетаду оаха.

Бакъда, деррига а хилац, оаха ма яххара дика. Администраце массаза а кхоачашдац хозрасчето дIадехараш, смежникаш а хул цкъаза гIулакх телхадеш. Масала, осташ эсала хилар бахьан долаш йIаьхлу инструмент хувцара операци, лохлу къахьегама овсарле. Дукха ледарлонаш ювл скважинашта тохкамберашкара а...

Керда скважина дIайолаеча хана, хьакхоач кулгалхой, управлене начальник, керттера инженер, керттера экономист. Договор ю. Бригада хьаьц расходий а ахчан а смета, хоадаю скважина яьккхаяла еза ха, кх. дI. Администраце дош лу долча хIаманца: инструментаца, реагенташца, электроэнергеца, запасной оатхалашца бригада Iалашъе. Техсовето договора хьалий анализ ю, нагахьа уж толхадой хьожаш. МоллагIа а хинна зе бехкечо токхаргдолаш. Цу гIулакха болх тоабергба.

Муради сои вIашагIкхийттар цун бригадо керда скважина йоаккхаш латтача Мескетински майда тIа. Из моттиг перспективни я. Ветерана уллув болх беш ба къонабараш а: Ляшневич Евгений, Бачаев Руслан, Грищенко Борис, Смыков Виктор, Кулаев Мовсар. Ше цхьан хана Аралингара, Селезневгара хьайца опыт тахан къоначарна дIалуш ва Альдиев.

Ветерана къахьегам дуккхача совгIаташца белгалбаь ба: Альдиев Мурада эггара езагIа я духхьашха цунна енна «За доблестный труд» яха медаль, хIаьта соахка новкъосташа а доттагIаша а цунна ловца баьккхар «СССР сийдола мехкдаьттахо» яха цIи цунна ялах.

И. ШАМРАЙ.

ШИН СМЕНАГIА

Укх деношка Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза хьатта дика вIаштIехьбаьккха дIахьу ялат цIендара болх. Ялхайтта саг ва уккхаза къахьегаш. ДукхагIбараш — кагирхой. Цар болх бу шин сменагIа. ХIара сменагIа шоай декхараш 300 — 400 процент кхоачашду цар. Иштта овсаре къахьегарах цхьан смено 80—100 тонн ялат цIенду, план 15—20 тонн йолаш. Каст-кастта догIаш делх. Цудухьа болхлоша ялат довргдоацаш шоай хьинар ца ходеш къахьег.

ДIайха дешаш ала лов йоккха опыт йолча болхлоех Багиева Маремах, Батиева Раисайх, Кулаев Асланах, Макуев Ризванах. Шоашта тIадилла гIулакх «ак» ца оалаш хьаду цар. Хьатта ялат хьатIаозаш белгалбаьннаб водителаш Алдамов Мовлди, Назыров Руслан, Арсаев Масуд, кхыбараш. Цар а шин сменагIа болх бу шоай нормаш 100 процент кхоачаш а еш. Хьалхарча сменагIа кхай тIа къахьег цар, шоллагIча сменагIа — хьатта.

Ялх агрегат я укхаза болх беш. Царех 4 погрузчик, 1 зернометатель, 1 зерноочиститель. Царга дика хьож машинист Салбанов.

— ХIара дийнахь кхай тIара хьатта 250 тонн ялат хьатIаоз, — йоах хьатта заведующе Дуриев Руслана.

В. КУРБАНОВ.

БОАХАМГА НИЗ БОЛАШ БОАГIА

Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоз хьайбаш кхоаба боккха боахам ба, дулх доаккха фабрика я. ХIара шера паччахьалкхенна 15 эзар центнер дулх лу цо. Цун керттера декхар да республика кхыча боахамашкара хьа а ийдеш къона доахани хьакхарчи чуоттаяь йорстаяр, бежанчул дукхагIа хьакхий дукх доаккхаргдолаш. Боахамаш йиззача хозрасчетагеи самофинансированегеи довларо, юрта боахама дерригача доакъошка перестройка еш хиларо, юххера а Кооперацех долча законо колхозаш шоай лоIаме хургйолча яьхай, хьахилийтай дезала, индивидуальни, арендни подряд, боахамашка чухь кооперативаш. Цар ма хулла кIезигагIа хьаийду къона хьайбаш. Хьайбаш чуоттадеш дорстадеча боахамий хIанз дахкаргдола доахани хьакхарчи шоай хьалкхее еза.

ШийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера паччахьалкхенна дулх дIадалара план кхоачашъяра 12 эзарнел кIезигагIа йоацаш хурскаш хьаэца еза тха, — йоах совхоза директора Исламов Рамзан Рапаевича. — ХIаьта уж хьалхарча шера тха хиннарел шозза дукхагIа я.

Бежана дулх даккхарах аьлча, из керттера дакъа дац: юккъера лаьрхIача шера кхыча боахамашкара оаха 1600 бежан хьа а ийце, уж хьалкхеду, чуоттадий дорстаду. Ший дахка доахан дац цу боахама. Совхозага хьакхоачача брак даьча шинарехи дахкача доаханахи дахка доахан хургдолаш хIама де дезар яха дош гIоттадаьд хозрасчетни подрядни звенош. Иштта доахангара дукха шура-м йоаккхалургьяц, цхьадолча доахана Iасалгаш дергда, уж юххьанца хьалкхеде мегаргда. Иштта дола гIулакх хьаллаьцар совхоза кулгалхоша. ХIанз дахкаргдолаш иштта хьайица доахан кIезига дац.

Хозрасчета тIа йола подрядни коллективаш хьахинначул тIехьагIа, продукцега дIадодар лохдеча цхьадола хIамаш карагIдаьннад. Масала, 1987 шера центнер бежан дулх даккхарга дIадодар 14 сом кIезигагIа хилар, е 1986 шера дахачул 16 сом кIезигагIа. Диъ сом кIезигагIа хилар хьакхий дулхага дIадодар а. Бакъда планагIа доагIачул дукхагIа-м хилар из.

— Пятилетка кхоалагIча шера доаккхаш дола дулх рентабельни хургхиларга догдоах оаха, — йоах совхоза керттерча экономиста коммунисташ Умархаджиев Мувсас. — Из иштта хилар гIо деш да хьайбаш леладеча, кхашка, бешамашка къахьегама прогрессивни подрядни форма, хозрасчет юкъейоалаяр. Цунца цхьана лакхлу къахьегама овсарлеи къахьегамхой алапии. ХIаьта штатера нах кIезигбу. ХIанз болхлой кхоачамболлаш ба тха. Ма дарра аьлча, нах балхара дIабувлалга дIадаьннад. Ерригача подразделенешка чIоагIъеннай къахьегама, исполнительски, технологически дисциплина.

XI пятилетка тIеххьарча шера совхоза хьайбаш леладеча 260 эзар сома зе дир. ХIаьта 12 пятилетка хьалхарча шин шера рентабельни болх бир хьайбаш леладераша. Масала, дIадахача шера хьайбаш леладераша 220 эзар сома пайда бир. Планал тIех паччахьалкхенна дIаделар 300 центнер дулх. Укх шера цар лаьрхIад планал тIех кхы а дукхагIа дулх паччахьалкхенна дала.

Рамзан Рапаевича кхетаду кхара прогрессивни формаш юкъейоалайича мара производство дIахо дегIайоагIаргйоацалга. Подрядни система новкъосталца чIоаггIа лакхъе йиш я хьайбаш леладерий, кхашка болх берий къахьегама овсарле, дикка дукхагIа Iоадергда доакъар, дуккхагIа доаккхалургда дулх, лакхъергья цун дикал, лохдергда продукцега дIадодар. Цунца Iалашъергья рентабельность. Цо йиш хулийтаргья, юртара соцкультбыт дегIайоалае, берригача болхлой алапи лакхде. Подрядни коллективаш вIаштIехьъяхарца цунна хоаделар ший новкъостий дуккхача шерашка сеца лаьтта хьинар айделар, хIара сагах лаьттан да хьахилар, ше ма дарра дола ахархочун вахар дIадоладелар.

26 шу да совхозе Рамзан Рапаевича болх бу. Назрановски совхоз-техникум йисте ма яьккханге а волавеннав из совхозе болх бе. Цо лаьрхIар хьакхарч ебаергйолаш гIулакх де. Гаргарча наха а новкъосташа а могадензар цо дагалаьцар. Бакъда Рамзана дика дагадоагIа ший хьехархошеи хьехамчаша-коммунисташеи аьннар:

— Вай хьакхий дулх даанза даргдоацаш мичад. Бакъда хьакхарч дулха кхаба-м декхарийла да.

Наха дувцараш теркал а ца деш, Р. Исламов шоллагIча отделене хьакхарч кхоабача зоотехнически службе болх бе волавелар. Цул тIехьагIа бригадир хилар цох. Юххера а, 1973 шера — совхоза директор. Цо юкъарчал доацаш дакъа а лоа- [illegible] йола нах, шоай гIулакха бизза бола мастераш.

Вежарашха барт болаш цхьана бахаш а къахьегаш а ба совхозе нохчий, эрсий, гIалгIай, украинцаш, хIирий, эрмалой, татараш, грекаш, кхыбараш. 400 сагах латта интернациональни коллектив я из.

Новкъосташеи юртарча нахеи сий деш а лоархIаш а ва совхоза директор. 23 шу хьалха коммунисташа шоай мугIарашка дIанийцар Исламов Рамзан. 25 шу совгIа ха из Алхан-Юртарчеи Краснопартизанскерчеи наха юрта а района а Советий депутаталла хержа. Района коммунисташа шозза хержав Исламов КПСС Урус-Мартановски райкома членалла. Дукхача шерашка дика болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Ленински юбилейни медаль, Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай Исламовна.

1975 шера цо толаме чакхйоаккх Горски юрта боахама институт.

— ХIанз керттердар да подрядни коллективаш, боахама чура кооперативни подразделенеш чIоагIъяр, — йоах совхоза директора.

Дагадехар КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева е дешаш: «Оаха шоаш моральнии политически хьаллоацаргхиларах теша мегаргда шо». Цо кхы а аьннад: «Кхы хургйоацаш дIаяхай райкомо команда тийннеи фу, мича, хана дIаде деза, малагIча лостаме культиваци е еза, кIа е мукх Iобуллаш маца хьакха беза яьха ха».

— ХIаьта из дерригa а хиннад, — уйла йир цо, — кхыметтел дукха ха йоаццаш тIехьа. Масала, дIадув фу даккхара хьажкIаш кхее аьнна «дийхар» тхога. ХIанз а хий ца дехкача лаьтта бIаь гектар е йийзар. ХIаьта совхоза-м доакъара культураш ма езий. Хий ца дехкача лаьтта хьал мича кхееръгья уж. Гой дIадахача шин шера йокъал эттаяр.

Из дика йоаца уйла йитар Рамзан Рапаевича. ХIанз баьцовгIаш тIаялара, лакхъялара дика ха латт. Бокъонца бола лаьттан дай шоаш хиларах тарра, шоаш кхо ца беш, творчески болх беча наьха къахьегамах доккха беркат даргда.

Цигга цунна дагабехар дуккхача шерашка шийца цхьана къахьегаш бола ший новкъостий дезалий звеношта керте латта Цакаев ИбрахIим, Габаров Тожи, Подлесная Нина, Асхабова Мовлди, Гебаев Сулейман, Сараев Сергей, кхыбараш.

М. ХАЛУХОЕВ.

Армянски ССР Араратски атагIа хьалха кхаьча баьцадаараш, сомаш сихдаь чуэцаш ба. Эчмиадзински района Айтах яхача юртарча колхоза ахархой хьувкам чу а эцаш, тIехьа кхача баьцадаарий сорташ дIадувш ба.

СУРТА ТIА: къона колхозница Варданян Анжеллас хIара дийнахьа 400 килограмм нарсаш чуэц.

Р. АТАЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

9 августе 17 шу дуз СССР-ан Инде Республиканси юкъе машара, доттагIала, цхьана гIулакхаш лeладара хьакъехьарча договора кулгаш яздаь.

ХIара делийца дика йовз Деле центрера Фирозшах Роуд улица тIара лакха сийрда здани. Из советски Iилмани культураи цIа да. Укхаза массаза а гергача истола гонахьара тайп-тайпара семинараш, дискусеш, конференцеш чакхйоах, советски кинофильмаш, советски художникий экспозицеш хьокх; фотовыставкаш ю. Делийцаша ДСНК йIаьхийча библиотека деча гIулакхех пайда ийбу.

СУРТА ТIА: Делерча Советски Iилмани культураи цIен читальни зале.

М. КАПУСТИНА сурт (ТАСС).

АФГАНИСТАНЕРА ХОАМАШ

Доазол дехьара мехкахо юхацIабоалабара Афганистана правительство деш дар дог раьза долаш хьаллоац байдда мехкара дIабахараша.

Укх тIеххьарча кхаь бетта Кондагар яхача провинце юхакхаьчав ялх эзар саг, ХIаьта Гильменд провинце — 2600.

* * *

Экстремисташа деш дола зулам соцадар духьа афгански эскаро массехка операци йир Логар яхача провинце. Цига дов деча хана 80-нел тIеха мятежник вийнав, царца массехка баьчча (Гулям, Расул, Тур, Гуляб Шах) а волаш.

* * *

Афганистана чурча гIулакхашта Пакистан чугIерталга дIахо а долаш да. «Машар бергбоацачаб группировкашта шоаш герз лоаттаделга къайладахьа гIерташ цхьаццайола кетарлонаш лелаю Исламабада режимо. Вешта аьлча, торгови караванех пайда эц. Дукха ха йоаццаш Пешеварера Мирамшахе (Пакистан) кхаьчар, мятежникашта лаьрхIа, доазол тIехдаккха, аьнна, лаьрхIача герзах етта 20 автомашина.

* * *

Кветте (Пакистан) кхаьчай Саудовски Аравера тIема специалистий группа. Царна хьалхашка оттадаь декхар да, беженцехи оппозице членехи вола кхо эзар гаргга саг хьа а хержа, тийшача балха говзал Iомае Саудовски Араве дIабига, аьнна.

* * *

Кабула гонахьа Пакистанера хьачукхессай, «Стингер» яха зенитно-ракетни комплекс а йолаш, герзащца кийчваь 55 саг чувоагIа «Афганистана Исламски парте» отряд.

Лагман яхача провинцерча Алишанг яхача уезде кхаьчай, 60 хьайбана тIабилла мухь а бахьаш, «террора караван». Цар денад «Афганистана исламски болама» чубоагIача экстремистий формированешта лаьрхIа герз а тIема кхоачамаш а. Цу зулама тоабаца хIанз ва 580 саг. Цу провинцерча Нуристан яхача уезде Шермахьмада формированега (700 гаргга саг) кхаьчай «Стингер» яха зенитни ракеташ.

* * *

Тери-Мангал (Пакистан) яхача районе енай, цIагIа эшача хьамай хьисапе куца долаш, сахьата механизмаш чу а йоахкаш хьаьлча минай йоккха пкарти. Цу хьакъехьа йолаш йолча информацегIа, цу тайпарча минай цхьа парти Кабуле зуламаш леладича террористически группашта дIаяхьийтай. Дукха ха йоаццаш, афгански столица кхерамзлен органаша хьалаьцар дукха нах бахача цхьан квартале яхьа, аьнна, термоса хьисапе яь из тайпа мина а ийца вода экстремист.

* * *

Афгански бIуво чIоаггIа хIама а тохаш човхайир Майданшахр (Вардак провинци) яхача городерча эскара позицешта атака е гIийрта экстремистий группировка. Мятежникаш тIехьашкабаьлар, вийна 60 саг а уллийташ. Дукха герз а хьа даьккхар царгара.

* * *

Герат провинцера Краух яхача уезде оппозицера 260 саг юкъевола группа, шоай герз а тIехьа халкъа Iаьдалгахьа яьннай. Уж тайпа хоамаш а ух Фарьяб а Бадахшан а яхача провинцешкара, правительствана духьала хинна 1000 гаргга саг къаман машарбара политикагахьа ваьннав, яхаш.

(АПН).

Дуне цхьан кIирагIа

ЛЕЛХИИТА РАКЕТАШ МАШАРА ДУХЬА

Август бетта эггара хьалхарча дийнахьа Советски Союзе ракеташ лелхийтар, уж лелхийтар дерригa дуне а раьза долаш. Цу дийнахьа казахстански городе Сарыозеке ОТР-22 яха советски йиъ ракета яр уж вIашагI а хьоарчаяь лелхийтараш. Цу цхьан ханна Белоруссерча Станьково яхача ракетно-операционни базе дIайоахаш хилар цу ракеташта лаьрхIа йола пусковой установкаши транспортни средстваши. Иштта дIадоладир гаьна кхетар юкъерча боарамен кIезигагIен дола ракеташ дIаяхара хьакъехьара советско-американски Договор кхоачашде.

СССР-ай США-неи юкъерча ДоговорагIа ракеташ дIаяха лаьрхIа ца Iеш, цун ерригa пункташи положенеши кхоачашъяра тIахьожам лоаттабара йола дикка йоккха программа а я белгалъяь. Американски инспектораш Сарыозекеи Станьковеи хиннар бакъдаь ца Iеш, цул хьалхагIа уж ОТР-22 яхача ракетий пусковой установкаш хьаеш йолча В. И. Ленина цIерагIча Петропавловски заводе а хилар. Цунга хьежжа, советски специалисташ хилар Юта яхача американски штатерча «Першингаш» хьаеш йолча «Геркулес» яхача заводе уж ракеташ кховсара йолча оборудованена демонтаж еча Галандерча американски базеи.

Гуш ма хиллара, РСМД хьакъехьарча советско-американски ДоговорагIа ракеташ дIаяхара механизм хьаяь ца Iеш, тIахьожамеи тохкамийи бIарчча система а хьаяьй. Из керда явлени я. 13 шера лаьрхIа, XX бIаьшере чакхъяллалца йолча хана Договор кхоачашдара тIахьожам лоаттабара система хьаяро советско-американски вIаши юкъера гIулакхаш кхоачаду дунен халкъашта юкъе цIаккха ца хиннача хIаманга, хIаьта из бахьан долаш чIоаггIа хувца а долийт уж гIулакхаш. Юххера а, цу е бокх деятелашта цу хьакъехьа хетачох тийша хIама доацаш, советско - американски Договор массаза болх беш йола политически механизм хинна дIаэттай, моллагIа яле а, администрации из теркалдинза ярг а йоацаш.

Бакъда, советско-американски Договор боккха лоархIам болаш да советско-американски гIулакхий кхоаненна хинна ца Iеш. Герзаш кIезигдара гIулакх дIахо дахийтара чIоагIа хьашт долаш да дунен тIара дерригa халкъаш. Духхьал из бахьан долаш Сарыозеке хиннача экхамга хьожаш хилар советски американскии специалисташ хинна ца Iеш. контролераш - общественникаш а — пхе континента тIарча машара тIехьарча дерригача керттерча боламий а цхьайолча правительственни йоацача организацей а викалаш. Цу символични акто къаьгга белгалбаьккхар, герзаш, эггара хьалхарча аргIагIа ядерни дараш а долаш, дIадахара доккхача гIулакхе дунен общественноста болаш бола а дIахо йодача хана хургбола а лоархIам.

АВГУСТЕРА ШИ ДАТА

Август болалуш ши дата да календара тIа вIаши лоалаха хиларагIа хинна ца Iеш, къаьстта шоай чурча логикагIа а вIаши бувзам болаш. 6-гIа август адамлен историна юкъедахар, эггара чIоагIагIа хьаькъал доацаш яьча трагедех цаI яь дата санна. 43 шу хьалха цу дийнахьа ядерни герза мел даьча тохкамех эггара къизагIа дар хиннад — атомни бомба эккхийта Хиросима яха японски город цIенъяь дIаьккхай. ХIаьта 25 шу хьалха 1963 шера 5 августа геттара кхыча тайпара, дика уйла котъяргхиларга догдоахийташ йола событи хиннай — кхаь среде :атмосфере, космически арене, хин кIалха ядерни тохкамаш дехкийтара хьакъехьарча Договора кIал кулгаш яздаьд. Цу хана СССР, США, Великобритане правительстваша шоашта декхар тIанийцад ядерни тохкамаш массанахьа а дизза а дехкара хьакъехьа барт бе гIертаргйолаш.

Цу хана денз дIадахача ткъаь пхиъ шера из дика гIулакх чакхдаьккха даьннадац. Лаьттан кIал ядерни герз лелхийталга хIанз а долаш да, дерригача мехкашкарча машара тIехьа болча наха из соцаде яхаш, тIахьеххаше а, Хиросима йохаяь 40 шу хьатIакхоачача хана ший цхьан оагIорахьара мораторий дIа а кхайкаеш ВIашагIкхийттача Штаташеи кхыча ядерни державашеи дIаэца мегаргдола масал Советски Союзо шийгара дIагойта долаше а. Из деш вай мехко лийрхIар дар, цкъадале, ядерни тохкамаш совцадар — из эггара нийсагIа бола никъ ба герзаш Iоаделга соцадара. Иштта тохкамаш а деш мара ядерни герз — долаш дар эргадаккха а керда дар хьаде а йиш яц. ШозлагIа-дале, тохкамаш дIахо даро Iалаьмате доккха, хетаргахьа, хIанз а дизза дайза даланза долча Iалама, вай дахаш долча вайна гонахьарча средана зе ду.

Ховш да, вай мехка из дигa гIулакх американски администраце хьаллаца ца тигалга, бакъда ядерни кхерам дIабаккхара тIехьара къовсам сецабац хIанз а. Хиросимски трагеде аргIанара шу белгалдеш «Социальни бехктоккхама тIехьа ба лораш» яхача лоархIаш йолча американски общественни организаце США правительстваго хьадийхад ядерни тохкамаш делга Iалаьмате сиха соцадар. «Вай декхар да, — белгалдоах американски лораша, — ядерни лелхамаш моллагIаш а сихха совцадара гаьна кхетар юкъерча боарамеи кIезигагIен долча ракетий хьакъехьарча советско-американски Договоро тIема духьаларча болама еннача йоккхача импульсах хIанз пайда эцилга». Цу тайпара кхайкарал вай правительствага даьд «Ядерни тIом ца хилийтара тIехьа ба лораш» яхача советски комитето а. Оаха тIахьех, йоах кхайкарал тIа, юха а дIадоладе дика гIулакх, ядерни тохкамашта мораторий дIакхайкае 1988 шера август бетта, Америка ВIашагIкхийттача Штатий президент цунах дIакхетара тIа а хьехаш.

КОНФРОНТАЦЕ ПОЛИТИКА ЮХАТОХАР

Латински Америка цхьадолча мехкашка гIолла го боахаш лел США паччахьалкхен секретарь Дж. Шульц. Из де лерхIар — сандинистски правительствана Iоткъам бергболаш антиникарагуански фронт вIашагIйоллилга. 1 августа Дж. Шульц вIашагIкхийтта хиннав Центральни Америка биъ мехка кхыча мехкашцарча гIулакхий министрашца: Гватемала, Гондураса, Сальвадора, Коста-Рика. Цул тIехьагIа хиннав Аргентине, Уругвае, Бразиле, Боливе, хIаьта 9 августа Центральни Америке юхава везаш ва Коста-Рика, Сальвадора, Гондураса президенташца вIашагIкхета.

США госсекретарь го боахаш лела ха нийсъеннай Центральни Америкера хьал машара наькъагIа тоадара хьакъехьара Гватемальски соглашенешта кIал кулгаш яздаь шу дизарца. Цу документашка хьежжа Никарагуа правительствас укх шера 25 марта тIом соцабара хьакъехьа «контрасаца» ханна йола соглашени яьй. Цхьабакъда, тIеххьарабараша, Вашингтоно хьал а лувцаш, из касткаста телхаю, машаре бахача наха бандитски нападенеш ю. Цул совгIа Никарагуара США посольство мехка чурча гIулакхашта юкъе гIерт, аьттехьарча оппозице кIал гIолла лелабу тийша болх могабеши вIаштIехьбоахаши. Уж законагIа доацаш леладу гIулакхаш юхатохара сандинистий правительства тIетеIIа чакхдоахача гIулакхех бахьанех санна пайда эц Центральни Америка мехкаш кердача тайпара Никарагуана духьал дахара.

ХIанз ше ваха лелача хана Дж. Шульца чIоагIа къахийгад шийца къамаьлаш даьраш США антиникарагуански акцешта тIехьа хилийта гIерташ, сандинисташа «Гватемальски соглашенеш кхоачашъяц» яхаш бахьан а доахаш. Цхьабакъда укхаза а аьттув боацаш хилар США-с беш бола Iоткъам. Гватемала, Гондураса, Коста-Рика, Сальвадора кхыча мехкашцарча гIулакхий министраша кIал кулгаш язде тигадац сандинистски правительствана гIожача тайпара бехк беш моттиггаш тIайолча цхьана яьча коммюнике американски проектана. Гватемала доал деш йолча христианско - демократически парте ший лаьрххIача заявлене тIа харцахьа лаьрхIаб Вашингтоно центральноамерикански мехкашта беш бола Iоткъам, царга Никарагуаца конфронтаци лелалйита гIерташ. Шульца леладаьр чурча гIулакхашта юкъегIерталга, «халкъий самоопределене принципа кхераме а долаш» юкъегIертилга санна лаьрхIад.

Никарагуа правительствах аьлча, цо юха а белгалдаьккхад, машара наькъагIа гIулакхаш тоадара хьакъехьара Гватемале шу хьалха кIал кулгаш яздаь йола соглашенеш кхоачашъяра дерригa низаш тIадерзаде а лаьрхIад «контраса» дукхха миллионаш доллараш гIо делга юхаметтаоттаде американски администраци гIертилга харцахьа а лаьрхIад цо.

Геннадий ШИШКИН.
(ТАСС).

ЧАХКИЕВ СаIид

ХАЛАЧА НОВКЪА

«Дошо бIоагIий» яхача романа тIара дакъа

Бригадирага а аьнна, кIирандийнахьа цIагIа Iийра Роздан. Дукха гIулакхаш Iайнадар цун де дезаш. Малх бIайха боагар. Мух бацар. Юрта йисте лоаман босе дажаш лелар доахан. Сатийна яр.

Iурре, чара чу лувча а даь, бераштa дитта ухка барзкъаш тIадийхар Роздана. Бераш хоза леладора цо. Царна тIадувха барзкъа, тиша дале а, товш, цIена хулийтар. Ший низ дIа ца кхоаче а, каст-каста цар дог дика хургдола хIама де хьожар из. «Барзкъа эца йиш еце, тишачоа цIена киса дегIа а, бер гIаддига деза», — оалар цо.

Цунца чIоагIа яхь йолаш яр Напсат. «ФуннагIа аз дарах, Розданал котъяла магац-кх сона, — яхаргдар цо нах вIашагIкхийттача. — Сай бераштa даим цIена барзкъаш а ма ийду аз, ботинкаш а ма ийю, хIаьта а цундараш хозагIа лел-кх. ВIалла доацачох хIама де хов-кх цунна». Роздан яцар берашта каст-каста барзкъаши ботинкаши ийе низ болаш. Ахча дацар. Цхьабакъда, кулга чIоагIа говза яр из. Болх мел дукха барах цIаккха кIаьдлацар. Берий полтув тишъелча, из кIалтIаяьккхе, юха хьавIашагIйоллар цо, керда ийцача санна хулийташ. Ший е Асхьаба тишача барзкъех бераштa хачи е коч йора. Когаш тIа ювха маьчеш а ше хьайора. Бераша раьза долаш лелайора уж аьхки, хIана аьлча, цкъа-дале, маьчеш хоза хулар, шозлагIа-дале, когашта атта яр. ДикагIа-м ботинкаш яр, хIаьта а... бераш кхетар, йиш хилча, нанас шоашта уж эцаргйолгах.

Коа йоаллача пийшка тIа ятта сискал а оттаяь, бели ведари ийца, беша яхар Роздан. Ах ведар коартолий яхьаш сихха юхаера из. Уж йила а йила чIорма ца йоахаш, яй бизза кхаэхкар цо. Коартолаш кхийхка яьлча, берашка хIама данийтар: сискали, коартолаши, даьттеи.

Цул тIехьагIа, пхьегIаш дIа а яьха, хIамаш йитта эттар Роздан. Уж дукха гулъеннаяр. Барзкъел совгIа йитта езаш бIеха яр меттай а гIайбай а лоаччараш, корага дада занавескаш. Хьаь тIа гIолла эзза косынка а тилла, хьалхашка тиша тIолг а элла, болх дIаболабир Роздана. Малх чубузаш мара мукъаяланзар из цIагIа де дезараш даь.

Лоаллаха вахача казаха устагIа биннабар. Цунгара цхьа кийла дулха а ийца, из кхаэллар Роздана. Маремага яьга хьажа а аьнна, даьгIера хIетта чубена шоай етт бетта яхар из. Ше яьккха ах ведар шура цIагIа дIачуийхьар Роздана. Оархо чу жувр бахьаш юхаера. ХьалтIамаш е эттар. Дукха ца говш баьдйийрзар. Марема лампа сегар цIагIа. Тоъал сердал арайоагIар корах. Из ди ма хулла бераштa товр деш чакхдаккха гIертар Роздан. Бераш а дар цIей долаш санна гIаддаха хьувзаш. Дулх кхийхка даллалца пийшка юхера дIа ца довлаш, ара хилар уж. ТIаккха шинна кулгаца бIайха яй лаьца йодача нанна тIеххьа чубахар. Чехкка истола гонахьа Iохайшар уж. Роздана даа хIама Iоттадарга хьежаш, са ца тувш уж баггIача хана, цхьан саго хIама техар наIарах. Роздан мукъаяцар. Асхьаб ваьлар ара. Цхьа-ши минут яьлча, шийца цхьа къонах а волаш юхачувера из. Электрически лампа сердалах лоралуш санна, наIара юххе сецар хьаша. Ткъаь итт-ткъаь пхийтта шу хургдолаш лакхача дегIара саг вар из, Iалаьмате гIийла вар. Юхь яьннаяр. Голингаш а тIаяьнна, чукхийтта яр басилгаш. Са даха хьежар чукхийтта бIаргаш. Цун доацаш санна Iодадар диткъа кулгаш. ЧIоагIа гIойле яйна хетар из, дIатеттача Iовожаргволаш санна. Геттара биркъе дар тIадувха тIема барзкъаш. Пхьарсий голингашкара ехаяр гимнастерка. Чопилгаш кхоачаш дацар. Хачи а яр гонашкара еха дегI а бIаргагуш. ЧIоагIа ийрчаяьннаяр иккаш. ТIийргашца хьалчIоагIдаьдар цо ах Iодаьнна айраш. Еха яр ларбакъаш.

— Волле, хьалмагIавала, — аьлар Асхьаба.

Хьаша ший когий гIирса IобIарахьежар, колошкаш яларе-м Iо ма йоахаргьярий аз уж, яхаш санна.

— Волле, волле, хIама дергдац.

ХIама йохаяр кхераш санна, шортта ког ловзаш, магIаваьлар хьаша. Асхьаба дIакховдадаьча гIанда тIа Iохайра из. Дулх чудолаш истола тIа латтача яь тIара бIарг тIера балацар хьаьша. Роздана цунна бIарахьожжаяхьа дагахьа хьайица ший хачии иккаши бIаргаяйча, хIама аланзар цо. Роздана йитта, тийга, чопилгаш а дегIа кийчъяь Iойиллар гимнастерка. Цунна хувца чухьанахьа дувха барзкъаш а дера. ше, кхетадир, из чIоагIа меца волга. Асхьабан цуннеи чехка дулхи хьалтIамаши хьалхашка дихьар Роздана. Асхьаб цкъа-шозза яхар мо, хаттар де хьежар цунга. Цхьабкъда, вокхо хьадда жоп лацар. Сихвенна хIама дуаш воаллар из. Бераш цецдаьнна хьежар цунга: селла сутара дуар цо хIама. Хьаша чехка визар. Цхьабакъда, бIаргаш хIанз а меца дар. Шунах вIалла мотт а ца кхийттача санна, сутара хьежар уж дисача дулхага.

— Оаш бехк ца боаккхаре, Iовужаргвар со, — аьлар цо.

Роздана ел-цIагIа мотт биллар цунна. Хьаша хьалчуваьлар. Цунца къамаьл де дагахьа тIеххьа хьалчуваьлар Асхьаб а. Цхьабакъда, цу сарахьа хьаьша тайпан цIи Балов йолгеи цун ший цIи Элберд йолгеи мара хIама ханзар Асхьаба. Элберд меттa воаллаше тхьайсар. Асхьаб базе ха тIа вахар.

Ши дии ши бийсеи даьккхар Элберда, наггахьа мара ара ца воалаш, вижа уллаш. Асхьаба ший цIенагIа йола хачии кIеззига тишъенна яле а, лелае мегаргйолаш йола ши икки елар цунна. Элберд дIа ца эца веннавар, цхьабакъда, Асхьаба дIааряхьа дагахьа хьайица ший хачии иккаши бIаргаяйча, хIама аланзар цо. Роздана йитта, тийга, чопилгаш а дегIа кийчъяь Iойиллар гимнастерка. Цунна хувца чухьанахьа дувха барзкъаш а дера.

КхоалагIча дийнахьа делкъа ха хуллаш, цIена можмекх а даьша, коа араваьлар Элберд. Юхь хьалха санна йоацаш гергъеннаяр цун, дегIа чу кIеззига низ бессабар. Беша йисте коа лохигача гIанда тIа Iохайра Элберд. Лакхе сигала урагIдаха, маьлхе къегаш латтар лоатIадола лоамаш. Ирра урагIъяхача зIогалах дIатоссаеннаяр цхьа зIамига кIай морх. Элберда доккха садаьккхар. Цхьан хIаман уйла йора цо. Ше хьалкхийнача Кавказах лаьца еш хила а мегар, е ше тIем тIа даьккхача пхе шерах лаьца... Асхьаби бераши цецбаьнна цунна гонахьа хьувзар: дошо седкъа уллар Элберда наькха тIа.

— Доллел, гIанд дал, — аьлар Асхьаба берашка.

Шарипа ведда ваха, цIагIара гIанд дера. Элберда юххе Iохайра Асхьаб.

— Аьъ, турпал ва-кх хьо! — ийккхар Асхьабага.

— Седкъа-м беннаб сона, — аьлар Элберда.

— Беннаб ях Iа...

Кулг теха хьажар из цунга.

— Ма зIамига а ба. Дошо бий из?

— Ба-те.

— Дошо. Турпал. Далла ба хоастам. Къонахий-м турпалаш хила а беза, ХIаьта. КIант ва, — йоахар Асхьаба лаьрххIа. — Фу дарагIа беннаб хьона из?

Элберда кIезига дувцар шийх лаьца. Асхьаба хайра из тIом чакхбаллалца тIем тIа хиннилгеи, хIаьта седкъа цо Сталинград мукъайоаккхаш баькхалгеи. ТIом чакхбаьлча, цунга штабе тIа а вийха, «мерза» кхаа баьккхабар: «ГIалгIайи нохчийи Казахстанеи Киргизстанеи Iобахьийтаб, хьо а царна тIехьа IогIо», — аьнна.

— Кхо шу даьннад, аз сай нах леха, — аьлар Элберда. — Хьайна ма хой хьона, хIанз дIаи-хьаи ваха хала миштад. Ког дIамелбаьккхача коменданташ, коменданташ. Царна бе-башха дац хьо тIем тIа хилар а, хьай нах ца корабеш хьо лелаш хилар а.

— Кхы бац са дезал, — аьлар Элберда. — Дан сесаги укхаза IодоагIаш новкъа деннад, хIаьта бераш цхьаннахьа дIаденнад. Уж корадоагIача дац.

Йист ца хулаш цхьа ха яьккхар цар.

— Беша цхьа га мича ягIа шун, — аьлар Элберда. — ДIа хIана йогIац оаш?

— А-а, — кулг лостадир Асхьаба. — Ялх Iаж багIар, къона дика Iажаш. Колхоза правленера нах баьхкар: ахчанца такха езаш йоккха налог а теха бахар. ТIаккха, эгIазвахача аз ялхха га тийдар. Сай кулгаш доахийтаргдар аз, уж ца теда. ХIаьта а... фу дергда. Дезал кхаба ма безий. Iажаш-м... боацаш а Iелургвар.

Бийсан ши сахьат даьннача хана наIарах еттача хIамо сомаяьккхар Роздан. Асхьаб ха тIа вар. «Мала хургвахьогI из селла тIехьа венар?» Роздана ниI хьайийллар. Из вар комендант. ТIема барзкъаш дувхаш цхьаькха саг вар цунца. Фонарик а сегаш, цIагIа чувера из.

— Наьха саг вий шунцига? — хьаьттар цо.

— Вац, — аьлар Роздана.

— Вац ях Iа. ХIанз ховргда-кх вайна.

Фонарик сегаш еча набарах даьхар цо бераш. ЕлцIагIа хьалчуваьлар из. Фонарик цIагIа гIолла го а баьккха. Элберда юхьа тIа сецар. БIаргашта духьал кулг лаьцар Элберда.

— Ер малав хьа?

— Из... гIалгIа ва.

— ГIалгIа ва, — из футтар йир цо.

— Фу хиннад? ДIаяккха фонарик, — аьлар Элберда.

Роздана лампа хьалсегар.

— Малав хьо? Мичара венав хьо?

ГIанда букъах хьалъулла гимнастерка хьа а ийца, ший каьхаташ дIахьекхар Элберда.

— Балов, Элберд. ХIм... Дика да. Iайха укхаза вена ийс ди доаккхаш, комендатуре хIана венавац хьо? — хаьттар коменданта.

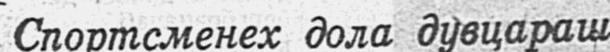
— Ийс ди дац со вена, кIира мара. Кхоана тIава веннавар со, — аьлар Элберда. — Могаш воацаш хиннав со.

— ДIатIадувха хьай барзкъаш. Тхоца воагIаргва хьо, цига къоастадергда вай.

Элберд хьалха а ваьккха бахар уж. Iурра комендатуре тIавийхар Асхьаб. «Балов оаха пхи дии пхи бийсеи даккха чувеллав, — аьлар цунга. — Кхы иштта хьаша веча, Iа тхога хьа ца хойте, хьо а волларгва. Кхийтарий хьо?» «Кхийтар. Дика да».

— ХIм, фу дергда. Даьла кхел я ер, — яхаш, кулгаш дIа-хьа а ухийташ, ше-шийца лувш цIакхаьчар Асхьаб.

Асхьаба везавеннавар Элберд. Доаккхал дора цо, из турпал волаш. Хьалхарча юкъагIа ший низ дIакхоачачох Элберда новкъостал де лаьрхIа вар из. Розданага лийр Асхьаб, киса кепиг мича дар цунга, вIалла ахча ца луш хIана вахийтав Iа из, яхаш. «Кхераеннача сона-м дага а доханзар из», — йоахар Роздана.

Спортсменех дола дувцараш

КОТВОАХАР— ХЬИНАР

Iалаьмате боккха а бартцхьоагIо йолаш а дезал ба «Чечингавтотранс» яхача территориальни объединенена чуйоагIача № 5 йолча Грозненски пассажирски автотранспортни предприяте водитела Мусаев Хаважа бараш. Итт бер да цар дезале, царех дукхагIбараш хIанзлехьа кхийна а баьнна, халкъа боахама тайп - тайпарча участкашка шоай моттиг хьа а лаьца, къахьегаш ба. Дика кхетам луш, къахьегара тIера болаш хьалкхебаьб уж дас-нанас. Къаьстта цар дезале чIоагIа лоархIаш а сийдолаш а я спорт. Цудухьа тамаш йиназ даси нанаси зIамига волча хана денз шоай (ворхIлагIа дола бер) кIаьнк Рамзан гантелаштеи штангаштеи тIакхувш хилара х. Ше ворхIлагIча классе дIачуваьлча, царех къаьста Iе сатем болаш вацар Рамзан. Цудухьа дIаязвелар из Грознерча «Динамо» яхача стадионерча езача атлетика секце.

Шийна нийсархошта-спортсменашта юкъе эггара зIамагIа хеталуш вар Мусаев Рамзан. Цхьабакъда, дегIацарча низага а йиза маьженаш хиларга а диллача, царна юкъе белгалвоалаш вар из. ХIаьта тренировкашка кIаьд валар фуд ца ховш, хьинаре дакъа лоацаш хиларца цецбоахар цо ший новкъостий, кхыметтел, тренер а. Цудухьа цун эггара хьалха хиннача тренера, езача атлетикагIа волча мастера В. Адаменко безам чIоагIа тIабахар къоначa спортсмена, цудухьа шийна мамогга цун йоакхо е волавелар тренер.

Мусаев Рамзан денгара денга дегIаухаш, ший спортивни говзал лакхъе волавелар. Юххьанца спорте дакъа лоацаш хинна денош, бетташ дага а лувцаш Р. Мусаева йоах: «цхьаккха тайпа халонаш ца нислуш, деррига а шаьрра дIадодар аьлча бакъдац, цхьабакъда, спортацарча са безамо эшайора уж». Спорте дакъа лаца дIаволавенна ах шу доаллашехьа норматива кхоалагIа разряд кхоачашйир цо. ХIаьта нийслагIча классе дешаш волаш спорта мастер хилар цунах. ТIаккха Нохч - ГIалгIайчен штангистий сборни командана юкъевахар Рамзан. Цул тIехьагIа республикански яхьашка штангист а волаш, хьинаре дакъа лаца волавелар из.

ЦIаккха йицлургйоацаш, город Курск дагалаттаргйолаш гIулакхаш нийсделар спортсмена вахаре. 1983 шера цига хиннача РСФСР чемпионате кхоалагIа моттиг яьккхар цо. Цул тIехьагIа цхьа шу доаллашехьа цига цIаьккхаза хиннача чемпионате мастера норматив кхоачашйир цо. Юха а ши шу даьлча цу городе хилар вай мехкарча кагирхой-спортсмений чемпионат. Цу яхьашка цо денал, низ, говзал гойтарах кагирхошта юкъе чемпион яха сийлен цIи елар Рамзана. Цул тIехьагIа Ворошиловграде хиннача чемпионате юха а йоккха котало яьккхар къонача штангиста.

Спорте иштта башха-дика коталонаш йоахаш лагIа тIара лагIа тIа воалаш из айлуш латтача хана, Советски Эскаре гIулакх де вода Мусаев Рамзан. Из гIулакх деш хул Къулбаседен флоте. Эскаре гIулакх де волалу из бIухо - гIишлонхо волаш. Цхьабакъда, штанга йицъялийта цхьа сахьат даккхац нохчий зIамигача саго. Хаддаза тренировкашка ухар. Цунна хьехаш, дIахо штангиста говзал лакхъеш вар флота сборни команда тренер А. Дмитриев.

— Спортаца са вахар дувзаделча денз дика а тIехдика а спортсменаш дукха байзаб сона, — яхаш дувц тренера Дмитриев Анатолий Ивановича. — Цхьабакъда, Мусаев санна бараш-м кIезига нийсбеннаб. Ше дунен чу воалача хана штангист а волаш хьахилча санна ва из. Халонех бIу ца къожабеш, из санна къахьега ловш бола нах атта корабоагIаргбац. Уж санна бараш ба вай мехка спорта сий лакхалоаттадераш.

— Штангиста къайленаш кIоаргагIа йовзара Iа яьча упражненешта юкъе эггара хьона хала хеташ хиннараш малагIаш яр? — аьнна, шийга хьаттача, Мусаев Рамзана аьлар:

— Iалаьмате хала я сона наькха тIа штанга а йолаш Iоховш еш йола упражненеш. ЦIаьхха, катеха штанга хьалъайеча а ка ца йоалаш моттигаш нийслу. Къаьстта уж санна дола гIулакхаш нийсделар сона спорта мастералла со воалача хана. ХIанз а тIехьа из дага кхоабаш ва со.

Со аьнна хеташ, курали сонтали йолаш цIаккха хиънавац Мусаев Рамзан, мел йоккха котало яккхарах. Шийна карагIдаьнначун бе боаггIаш бола мах бе ховш саг ва из. Иштта оамал йолаш хилар из Советски Эскаре гIулакх деш а. Цудухьа тIемеи политически кийчон отличник волаш чакхваьлар.

1986 шера август бетта Североморске штангистий яхьа итогегIа «На страже Заполярья» яхача газета тIа еннача, «Соперникаш лех» яхача корреспонденце тIа Мурмански Горспорткомитета председатела, республикански категоре судахочо В. Немкина язду:

«ЦIаьхха спорта яхьашка сатоха хала а долаш, сатем эттача, халахь, дукхабараш цецбоахаш дола гIулакх штангистий яхьашка хулаш латталга. Духхьал иштта гIулакх нийсделар Североморске эскаре гIулакх деш волча штангиста, мехкарча юниорашта юкъе чемпион волча Р. Мусаева штанга айъеча хана а. Рывке 127,5 килограмми толчке 160 килограмми дозал дола штангаш айийр цо. ТIаккха вIалла шеко а йоацаш, цу яхьашка хьалхара моттиг хьожайир цунна».

Укх шера январь бетта вай мехкарча столице Москве хиннача штангистий яхье а хьалхара моттиг яьккхар Мусаев Рамзана. КарагIдаьнначох кхоачамбеш оамал йолаш вац из. Ше дакъалаца дезаш хулача яхьашта Iалаьмате чIоагIа кийчо ю цо. Шек хила йишйолаш дIатIаводац из царна. Укх шера март бетта городе Первоуральске хилар езача атлетикагIа СССР юниорски чемпионате совгIаташ дахара йола яхьаш. Цига а чемпион яха сийлен цIи яьккхар 67 килограмм дозал долча Мусаев Рамзана. Двоеборье цхьана лаьрхIача 315 килограмм дозал дола штангаш айийр цо (140—175 килограмм). Дунен халкъашта юкъерча класса нормативал еррига а пхи килограмм мара кIезигагIа яц из. Белгалдаккха деза, РСФСР заслуженни тренера В. Адаменкос хьалкхеваьча штангиста Мусаев Рамзана совгIаташта юкъе я кхувш боагIарашта юкъерча Советски Союза чемпиона дошо медаль а.

Советски Эскаре тIехдика гIулакх а даь город Грозне цIакхаьчав Мусаев Рамзан. Шеко яц цо дIахо а дог гIоздоаха толамаш спорте доахаргхиларах. БIубенна коталоний новкъа ваьнна къона штангист.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: штангист Р. Мусаев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Агитбригада— стане

ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза стане доакъар кийчдеш йола бригада делкъийга салоIаш йолча хана цига кхаьчар Сунженски района культура ЦIен агитбригада. Культура болхлошта шоаш дагабохарах гIадбахабар колхозхой.

Культура ЦIен болхлоша, художественни самодеятельноста артисташа концерт оттадир стане. Эрсий, нохчий, гIалгIай меттала иллеш даьхар. Доакъар кийчдеча колхозхошта дезаделар шоашта доаха иллеш, цар безаме салеIар, раьза бар шоаш болча баьхкача хьаьшашта, дукха ца говш юхадувла, йоахар цар. Баркал аьлар шоай самукъадаккхарах.

Культура ЦIен агитбригадас шоай района колхозашкеи совхозашкеи укх шера 39 концерт хьекхадар.

Агитбригада хиннай дуккхача фермашка, кхай тIарча станашка. Культура ЦIен болхлоша КПСС Центральни Комитета январскии июньскии (1988 шера) Пленумий решенеш ювцаш беседаш яьй. ХIанз цар къаьстта теркам тIабахийта лувц колхозхоштеи совхозий болхлоштеи XIX Ерригсоюзни партийни конференце, КПСС июльски (1988 ш.) Пленума решенеех. Беррига шоаш беш бола политически, кхетама болх айхха бувз колхоза е совхоза коллектива укх шера хьалхашка латтача декхарашца, цар таханарча вахарца.

Агитбригада членаша кхашкарча станашка социалистически яхье хьалхалаттараш хоастабеш листовкаш язъю.

— Тхо долча кхай тIа енача культура ЦIен агитбригадацарча наха безаме салаIийтар тхога, сакъердам бир, самукъадаьккхар тха, — яхаш язду агитбригада журнала тIа «Победа» яхача колхоза баьцадаараш кхедеча колхозхоша. — ЧIоагIа раьза хилар тхо тхоашта оттадаьча концерта. Къаьстта дезаделар тхона Зубайраев Русланеи Шелоумова Маринаси даьккха илли.

Дег чу дужаш дар Мурдалова Хьавас нохчий меттала даьккха илли. Оаха массане а баркал аьлар хьаьшашта, уж кхы а юхахьийхар оаха.

Иштта дола йоазош. оала баркалаш кIезига дац агитбригада журнала тIа.

Т. МАЛЬСАГОВА.

СПОРТ

ШАШКАШ

Эрсий шашкех ловзара РСФСР-а кхалнаха юкъера чемпионат чакхъяьлар. Из хилар город Грозне республикански шахматни клубе. Шашкех ловзача хьалхареи шоллагIеи моттигаш яьхар хIаране ворхI очко яьккхача Ростовски областерча Архипова Викторияси Московски областерча Давыдова Галинаси. КхоалагIа моттиг лаьцар 6,5 очко яьккхача Московски областерча Максимова Еленас, хIаьта 4 моттиг кхаьчар ялх очко яьккхача Калужски областерча Шептуцалова Оксанайга.

Цу цIи яьккхача 4 спортсменкас РСФСР-а чемпионата финале дакъа лаца бокъо яьккхар. ХIаьта из финал хургья Башкирски АССР-е август бутт чакхбоалача хана.

Шашкех дика ловзаш чакхбаьлар 6 очко яьккха Ставропольски краера Лопатина Светлана, 5,5 очко яьккха Смоленски областера Кралина Наталья, Башкирски АССР-а Кувайцева Ольга.

К. ЕВЛОЕВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

9 АВГУСТ ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Джузеппе Верди». Художественни фильм. 6-гIа сери — «Синьора Верди». 7-гIа сери — «Хала шераш». Перерыве (9.50) — Кердадараш.
15.30, 16.45 — Кердадараш.
15.45 — «Сакъердаме стартaш».
16.25 — «Пятилетка: гIулакхаши нахи».
16.50 — «Дурга Лал» яхача группа халхара композицеш (Инди).
17.30 — Поэзе минуташ.
17.34 — Фильм-бераштa. «Беспокойная семейка» (ВНР).
18.45, 23.05 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — «Саги закони».
19.35 — «Культура парк». Бокхийчарна мультфильма премьера.
19.40 — «Джузеппе Верди». Художественни фильм. 7-гIа сери — «Хала шераш».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Майра ворх». Запаса къоначa бIухой инициативни группа Новосибирске вIашагIкхетарах.
23.15 — «Вай дех Людмила Сенчинас».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Заря коммунизма» яхача госплемзавода эрсий илле хора концерт. (Московски области Домодедовски район).
8.40 — «Евгений Бабатынский». Iилма - довзийтара фильм.
9.00 — Французски мотт. Iомабу 1-гIа шу.
9.30 — Мультфильмаш: «Лиса Патрикеевна», «Са доттагI зонтик», «Бедокуры».
10.00 — Художника мастерске. Е. Романова.
10.20 — «Городаши шераши». Документальни фильмаш: «Ташкент», «Кисловодск», «Февраль», «Пятигорск».
11.20 — Фильм-бераштa. «Макар — следопыт». 1-гIа сери.
12.25 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.55, 23.15 — Кердадараш.
13.00 — Кердадоаккхача фильма дийнахьара сеанс. «Огненные дороги». 9-гIа сери.
17.20 — Кердадараш (гIалгIай меттала).
17.25 — Бераштa «Анайист» яха киноальманах.
18.05 — «Дунен халкъашта юкъера хьал» (гIалгIай меттала).
18.20 — «Мишта дах шо». Кагирхой общежите гIолла яь рейд.
18.40 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.55 — Футбол. СССР чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Жальгирис». Перерыве (19.45) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Петяй приключенеш». Мультфильм.
20.50 — Халкъа ашараш.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Кхерама пхи минут». Художественни фильм.
23.25 — Волейбол. В. И. Саввина сийна дунен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни — Болгаре сборни.

10 АВГУСТ КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Джузеппе Верди». Художественни фильм. 7-гIа сери «Хала шераш». 8-гIа сери — «Небесная Аида». Перерыве (9.50) — Кердадараш.
15.30, 17.30 — Кердадараш.
15.45 — «Моаршал ха хьога, музыка!». Адыгейски Автономни области «Насып» яхача фольклорни ансамбла концерт.
16.35 — Тюменски студе телевидене программа.
17.35 — Ерригсоюзни пионерски сбора доакъашхой «Артеке» вIашагIкхетар.
18.20 — Документальни фильм.
18.40 — Поэзе минуташ.
18.45, 23.10 — Тахан дунен тIа.
19.00 — «Вай беш».
19.30 — XIX партконференце курсагIа.
19.45 — «Джузеппе Верди». Художественни фильм. 8-гIа сери — «Небесная Аида».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Фестивалаш, конкурсаш, концерташ.
23.20 — «Дакъа лоацараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Забайкальски догамаш» яхача ансамбла концерт.
9.00 — «Лермонтов». Iилмадовзийтара фильм.
9.25 — Немций мотт. Iомабу 1-гIа шу.
9.55 — «Цирк, цирк, цирк...». Донецкера передача.
10.45 — Болама кхерамзле.
10.50 — «Советски балет Горьковски сцена тIа».
11.15 — Фильм-бераштa. «Макар-следопыт». 2-гIа сери.
12.20 — Немций мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.50 — «Iаламца барт болаш». Документальни фильмаш: «Къона хьу», «Легенда юкъера га».
13.35, 22.40 — Кердадараш.
13.40 — Кердадоаккхача телефильма дийнахьара сеанс. «Огненные дороги». 10-гIа сери.
18.00 — Кердадараш (нохчий меттала).
18.05 — «М. Исмаиловай стихаш».
18.15 — Фильм - реклама.
18.20 — «Ца малар — вахара норма».
18.35 — Киножурнал.
18.45 — «Нохч-ГIалгIайче».
19.00 — «Моаршал да шуга! Тхо дар уж-м!».
20.10 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.30 — «Массанена а хIаранена а». «Тхо, кулг ца яздаьраш...». Темана юхатIадахкар. Нах чу баха цIенош хьалдеча яьча приписказх (г. Ярославль).
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Лаьттан да малав?». Документальни фильма премьера.
22.50 — Волейбол. В. И. Саввина сийна дунен халкъашта юкъера турнир. МаIанах. США сборни — Франце сборни.

11 АВГУСТ ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Джузеппе Верди». Художественни фильм. 8-гIа сери — Небесная Аида». 9-гIа сери — «Къона бозбуанча». Перерыве (9.50) — Кердадараш.
11.10 — «Дакъа лоацараш».
15.45 — «Салтий пенсе», «Иван Никулин». Документальни фильма премьера.
16.35 — Мультфильмаш: «Вокхха саг Мазайи пхьагалаши». «ГIеттача дахкех иллеш».
17.00 — Музыкальни ганз. П. И. Чайковске, А. Скрябина, Дж. Россине произведенешта юкъера концерт.
17.45 — «...Ялхайтта шу даьннеи бокхагIен».
18.45, 22.50 — Тахан дунен тIа.
19.05 — «Шунца дагадувлаш...». «Госзаказах кердадар».
19.50 — «Джузеппе Верди». Художественни фильм. 9-гIа сери — «Къаьна бозбуанча».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «ДоттагIий экран», «Польша кинематографах».
23.00 — Эстрадни илле дунен халкъашта юкъерча фестивалех.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйринара гимнастика.
8.20 — «СибарегIара хьоалчагI». Кемеровера передача.
8.55 — «Достоевске сурташ». Iилма-довзийтара фильм.
9.15 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу.
9.45 — «Архитектор Шехтель».
10.20 — «Гуйран совгIаташ». Документальни фильма премьера.
10.40 — Мультфильмаш: «Чучело-мяучило», «Приключения на плоту», «Как будто».
11.10 — Фильм — бераштa. «Макар-следопыт». 3-гIа сери.
12.15 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.45 — «Кхерама пхи минут». Художественни фильм
14.10, 23.40 — Кердадараш.
14.15 — Кердадоаккхача телефильма дийнахьара сеанс. «Огненные дороги». 11-гIа сери.
16.45 — Кердадараш (гIалгIай меттала).
16.50 — «Къастар». Художественни фильм.
18.30 — «Керттера критерий — гIулакх» (нохчий меттала).
19.00 — Фильм.
19.05 — «Нохч - ГIалгIайче». Информационни программа.
19.20 — «Граждански оборона: Iомадар, проблемаши социамаши».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Поэзи. Марина Цветаева».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Выставка». Художественни фильм. 1-гIа сери.
22.55 — Волейбол. В. И. Саввина сийна дунен халкъашта юкъера турнир. МаIанах. Японе сборни — СССР сборни.

12 АВГУСТ ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Джузеппе Верди». Художественни фильм. 9-гIа сери — «Къаьна бозбуанча».
9.45 — «Даха лаьтта!».
10.45, 15.30, 16.55 — Кердадараш.
15.45 — Орловски студе телевидене программа.
17.00 — Дунен халкъашта юкъера фольклора фестиваль. Хьаеллара церемони. Горьке цIерагIча ЦПКИО-ра трансляци.
18.00 — «Цкъа аьхки». Мультфильм.
18.15 — «ХIана, сендухьа».
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.05 — XIX партконференце курсагIа.
19.30 — Фольклора дунен халкъашта юкъера фестивала концерт.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Фольклора дунен халкъашта юкъера фестивала концерта дIахододар.
22.50 — «Взгляд».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйринара гимнастика.
8.20 — Воронежски профсоюзий филармоне вокальни дуэта концерт.
8.40 — «Федор Тютчев». Iилма-довзийтара фильм.
9.00 — Мультфильмаш: «Илья Муромец и Соловей разбойник». «ДогIа».
9.20 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу.
9.50 — «Двойник приходит на помощь». Художественни фильм (ГДР).
11.10 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
11.40 — Фильм — бераштa. «Ребячий патруль».
12.45 — «Гаьнареи — улувреи». Документальни фильмаш.
13.20, 23.00 — Кердадараш.
13.25 — Кердадоаккхача телефильма дийнахьара сеанс. «Огненные дороги». 12-гIа сери.
16.45 — Кердадараш (нохчий меттала).
16.50 — Телефильм.
17.20 — «Наьна мотт — дунен чура кор» (гIалгIай меттала).
17.50 — Телефильм.
18.10 — «ТелезIий» (нохчий меттала).
18.30 — «Литературни пIаьраска» (нохчий меттала).
19.00 — Мультфильм.
19.10 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.25 — «Илли». Фильм-концерт
19.55 — Реклама.
20.00 — «Дийла сахьат». НГIАССР Лакхехьарча Совета Председателца Х. Х. Боковцара беседа.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Выставка». Художественни фильм. 2-гIа сери.
23.10 — «Синьора Виктория». Документальни фильма премьера.

13 АВГУСТ ШОАТТА

ФИЗКУЛЬТУРНИКА ДИ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — ХIана, сендухьа.
9.05 — «Болама кхерамзле».
9.55 — «Королев». «Уж хьалхара бар» яхача циклацара документальни фильм. 1-гIа сери.
10.50 — Халкъа ашараш.
11.05 — «Уж хоза провинциалаш». Лакхерча сценарни курсий выпускникех.
12.00 — «ЦIагIара академи».
12.30 — «Социализма мехкашка». Телевизионни журнал.
13.00 — «Массанена а хIаранена а». «Тхо, кулг ца яздаьраш».
13.30 — «Хьайбай дунен тIа».
14.30, 23.20 — Кердадараш.
14.40 — «Дезала экран». «Никудышняя». Художественни фильм.
16.15 — Документальни фильм.
17.15 — «Халкъа кхоллам». Телевизионни обозрени
17.45 — Дунен халкъашта юкъера программа. Политически портрет: Раджив Ганди. Дуне долчча бесса. Телехьажархошта жоп лу.
18.45 — «Вай тIехьале». «Сотбис» Москве» Москве хиннача вай ханарча советски живописа хьалхарча дунен халкъашта юкъерча аукционах.
19.30 — ВЛКСМ 70 шу дизарга. «Конец императора тайги». Художественни фильм.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Бокхийбараштa мультфильмаш: «Пьер Гюнт», «IиндоргIеи никъи».
22.25 — «Илли-88».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма-довзийтара фильмаш.
8.50, 10.00, 10.50, 12.00, 12.20, 13.20 — Массадолчох а лоацца. «Берий книга иллюстрацеш».
9.00 — Телевизионни театральни абонемент. Виктор Розовн цун турпалаши.
10.05 — «УнахцIено».
11.00 — «Шера ханаш». Август.
12.05 — «Перестройкеи бокъои».
12.30 — Советски поэзи, Янка Купала.
13.25 — Дии обществои. Эрсий мехко кераста ди тIаийца 1000 шу дизара цIей деэдарах.
13.55 — «Гушдар — теша хала дар».
15.00 — Тха фильмофондера. «Неаполетански иллеш дIалокх Н. Огренича».
15.25 — Киножурнал.
15.35 — «Шун дехарех». Концерт.
16.05 — «Стадион шиворот-навыворот». Мультфильм.
16.15 — «ЦIе тоачув». («Калина красная»). Субтитращца художественни фильм.
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (Москва).
19.50 — Документальни фильм.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Приключения Пети». Мультфильм.
20.15 — «Взятка».
20.45 — Илли оал Е. Ионовас.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Доазол дехьарча фильма экран. «Ритм-1934» (ЧССР).
23.10 — Волейбол. В. И. Саввина сийна дунен халкъашта юкъера турнир. МаIанах.
23.55 — Кердадараш.
00.05 — Московски дунен халкъашта юкъера дунен марафон.

14 АВГУСТ КIИРАНДИ

ГIИШЛОНХОЧУН ДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 23.10 — Кердадараш.
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — Документальни фильм.
9.20 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «ГIулакх ду Советски Союза!»
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — «Никъ берий клуб».
12.30 — «Ашарий киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — В. А. Моцарт. Фагота виолончелена лаьрхIа соната.
15.15 — XIX партконференце курсагIа. «ГIишлонхо».
15.50 — «Омске иллей вIашагIкхетар».
17.00 — Поэзе минуташ.
17.05 — «Дийна планета». Документальни фильм. 5-гIа сери — «Баьций фордаш». (Великобритани).
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Граждански иск». Художественни фильма премьера. 1—2-гIа сереш.
21.00 — Ха.
21.40 — П. И. Чайковске симфонеш. № 6 йола симфони.
22.40 — Футбольни обзорени.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка а дIаоттаI»
8.15 — Iилма - довзийтара фильм.
8.30 — Портреташ. И. С. Никитин.
9.25 — «Эрудит». Iилма-довзийтара фильмаш.
10.10 — ЦIагIара академи.
10.40 — Iилма-довзийтара фильм.
11.00 — «Эрсий къамаьл». Деша мах.
11.30 — «Никъ берий клуб».
12.30 — Iилма: теори, эксперимент, практика.
13.00 — Философски беседаш. Передаче дакъа лоацаш ба: СССР философски общества президент, академик И. Т. Фролов, АН СССР член-корреспондент В. С. Степин, философски Iилмай доктор Н. В. Мотрошилова.
14.00 — Фильм—бераштa. «Лялька—Руслани цун доттагI Санькаи».
15.10 — Болама кхерамзле.
15.15 — П. Бомарше. «Безумный день» или «Женитьба Фигаро». Московски Сатира театра фильм-спектакль. атра фильм-спектакль. Перерыве (16.50) — Реклама.
18.10 — Футболах СССР чемпионат. «Терек» (Грозный) — «Торпедо» (Кутаиси).
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Разгром». Мультфильм.
20.15 — «БАМ-ера вIашагIкхетараш».
20.50 — «ХIаране денхар». Бокхийчарна мультфильмаш.
21.00 — Ха
21.40 — «БIаргех хиш Iолегар». Художественни фильм.
23.05 — Волейбол. В. И. Саввина сийна дунен халкъашта юкъера турнир. МаIанах.
23.50 — Кердадараш.

РАДИОПРОГРАММА

9 АВГУСТ ШИНАРА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.
9.15 — Бехктонхама дефицит (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 — Дуне цхьан кIирагIа (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Партгруппашка отчеташи хоржамаши.
16.16 — 17.00 — «ДикагIйолча коллектива портрет». Музыкальни программа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

10 АВГУСТ КХАЬРА

7.45 — 8.00 — «Технологилора а еш». Ветеринарни Iилмай кандидата Б. Ю. Динаева беседа (нохчий меттала).
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Говзал гойт «Зама» яхача эстрадни ансамбла.
11.15 — Кооператив болх беш я (гIалгIай меттала).
11.30 — Кагирхой хьаша цIа.
11.50 — 12.00 — Юртбоахама знаней радиошкола.
15.15 — «Цхьан дезале» (нохчий меттала).
15.30 — «Зе дарах жоп хьана лургда?». Юриста беседа.
15.40 — 15.45 — Передачай программа. Музыка, Хаоттам.
18.00 — Керда хоамаш.

11 АВГУСТ ЕРА

7.45 — Юха а увзаш дегIаахар сихдар.
7.57 — 8.00 — Передачай программа. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.27 — Передачай программа.
8.30 — «Интернационализм — вай вахара закон» (гIалгIай меттала).
8.50 — 9.00 — Реклама. кхаши проблемаши (нохчий меттала).
11.30 — Госприемка: гIулакхаши проблемаши (нохчий меттала).
11.45 — 12.00 — Болхлошта хетар.
15.15 — 15.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Къамаьл ду районни радиос. Малгобекски районера передача.
17.31 — Юрта боахама дикагIболча болхлошта хетаь музыкальни программа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — «УнахцIено» яха радиожурнал (нохчий меттала).

12 АВГУСТ ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — Баьцадаараш леладераш шоайла яхье баьннаб (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — Продукце дикал — предприяте кизга (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 — «Халкъа пандарча Димаев Iумарах дола дагалувцамаш» яхача циклера передача.
15.15 — 15.30 — Перестройках йоазонхочун хетар (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — КПСС ЦК июльски (1988 ш.) Пленума решенеш — вахаре! ГIулакх миштта ду шоана? (гIалгIай меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — ДоттагIлен концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

13 АВГУСТ ШОАТТА

ФИЗКУЛЬТУРНИКА ДИ

7.15 — Хьайбаш леладераш подрядагIа болх беш ба.
7.30 — «УнахцIено» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
7.50 — Передачай программа.
7.55 — 8.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Реклама.
11.00 — «Школьни глобус».
11.30 — 12.00 — СалаIийтарах баркал хилда.
12.30 — «Сатирически микрофон» (гIалгIай меттала).
12.50 — «Кердача тайпара болх бе уйла е эза» (нохчий меттала).
13.05 — 13.15 — Реклама.
15.15 — Физкультурника Ден хетадаь концерт.
16.00 — Хозрасчет дегIаахар сихдара стимул. Хаоттам.
16.15 — 17.00 — «Кавказа Iуйренаш» яха радиожурнал.
18.00 — 19.00 — «Музыкальни почта».

14 АВГУСТ КIИРАНДИ

ГIИШЛОНХОЧУН ДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — 9.00 — Тха моаршал дIаэзца.
11.20 — 12.00 — ГIишлонхочун Денна хетадаь концерт.
15.15 — 15.30 — Вай лоалахой болча. Къулбаседа-ХIирийчена передача (гIалгIай меттала).
16.00 — Литературни Нохч-ГIалгIайче. Хаоттам.
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 — Вежарашха йолча. ХIирийчен ашараш.
17.15 — 18.00 — Иллеца доттагIал долчарна лаьрхIа концерт.

Хоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 26—31, Грозне 28—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 15—20, дийнахьа 26—31 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАДОЛАДЕННАД 1989 ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитель — 2-85-07; бехктонхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 254-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05206. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2597.